

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN
OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Uroš MAVRAR

**PRESOJA ORGANIZACIJE PROCESOV
PRIDOBIVANJA IN PRODAJE LESA V OBČINI
TOLMIN**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Uroš MAVRAR

**PRESOJA ORGANIZACIJE PROCESOV PRIDOBIVANJA IN
PRODAJE LESA V OBČINI TOLMIN**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**EVALUATION OF WOOD HARVESTING AND SALES PROCESSES
ORGANISATION IN THE MUNICIPALITY OF TOLMIN**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2009

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija gozdarstva na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Opravljeno je bilo na Katedri za gozdno tehniko in ekonomiko Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študijska in študentska vprašanja Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire BF je dne 29.8.2007 sprejela temo in za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Janeza Krča, za recenzenta pa prof. dr. Boštjana Koširja.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Uroš Mavrar

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	GDK 3:92(497.4 Tolmin)(043.2)=163.6
KG	pridobivanje lesa/prodaja lesa/lastniki gozdov/organizacija/Občina Tolmin
KK	
AV	MAVRAR, Uroš
SA	KRČ, Janez (mentor)
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2009
IN	PRESOJA ORGANIZACIJE PROCESOV PRIDOBIVANJA IN PRODAJE LESA V OBČINI TOLMIN
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	X, 72 str., 8 pregl., 25 sl., 2 pril., 29 vir.
IJ	sl
JI	sl/en

AI Naloga proučuje procese pridobivanja in prodaje lesa na zasebni in državni gozdni posesti na območju občine Tolmin. Več kot polovica anketiranih kmetij je dopolnilnih, na katerih živijo lastniki stari med 50 in 65 let. Količina poseka in opravljanje gojitvenih del, z večanjem gozdne posesti narašča, kakor se tudi izboljšuje opremljenost in usposobljenost lastnikov za delo v gozdu. Dobri dve tretjini lastnikov ne izkorišča možnega poseka, za kar sta poglavitna razloga nedostopen gozd ter posledično draga sečnja in spravilo. Zadovoljstvo lastnikov z različnimi oblikami združenj lastnikov gozdov je na dokaj visoki ravni. Lastniki vidijo glavno rezervo pri gospodarjenju v večji odprtosti gozdnih posesti, zato povpraševanje po subvencijah za gradnjo gozdnih prometnic narašča. Slaba polovica lastnikov opravlja dela v gozdu sama, preostanek del opravijo člani strojnih krožkov v okviru medsosedske pomoči ter gozdarske gospodarske družbe. Na področju občine deluje večja gozdarska gospodarska družba, ki ima tudi koncesijo za gospodarjenje v državnih gozdovih ter manjša, ki opravlja dela samo na zasebni posesti. Družbi sta opremljeni in usposobljeni tudi za delo na težje dostopnih terenih. Večino lesa iz zasebnih in državnih gozdov se prodaja kot hlodovino, brez vsakršne nadaljnje dodane vrednosti, čemur je vzrok nerazvita žagarska ter lesno predelovalna industrija.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Dn
DC FDC 3:92(497.4 Tolmin)(043.2)=163.6
CX wood harvesting/wood sales/forest owners/organisation/Municipality of Tolmin
CC
AU MAVRAR, Uroš
AA KRČ, Janez (supervisor)
PP SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB University of Ljubljana, Biotechnical faculty, Department of forestry and renewable forest resources
PY 2009
TI EVALUATION OF WOOD HARVESTING AND SALES PROCESSES
ORGANISATION IN THE MUNICIPALITY OF TOLMIN
DT Graduation thesis
NO X, 72 p., 8 tab., 25 fig., 2 ann., 29 ref.
LA sl
AL sl/en

AB The thesis studies the processes of harvesting and selling wood on private and state forest estates in the area of the municipality of Tolmin. More than half of the surveyed farms are subsidiary, and the age of the owners ranges between 50 and 65. The amount of cut and silviculture work has increased with forest estates becoming larger, as has the equipment and qualifications of the owners improved for safe work in the forest. More than two thirds of the owners do not achieve the allowable cut, the main reasons being inaccessible forests and consequently expensive felling and harvesting. The owners' satisfaction with various forms of forest owners organisations is on a fairly high level. The owners see the main reserve with forest management in forest estates becoming more open, thus the demands for forest roads construction subsidies are on the increase. A little less than half of the owners perform the work in forests on their own, the rest is performed by members of machinery hire union under mutual aid arrangements and forest management companies. In the municipality area there are two forest management companies: the larger one also has a concession for managing state forests, while the smaller one performs work only on private properties. The companies are equipped and qualified to work also on difficult terrains. Most of the wood from private and state forests is sold as logs, without any added value, the cause being underdeveloped sawing and timber industries.

KAZALO

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA.....	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO.....	V
KAZALO PREGLEDNIC.....	VII
KAZALO SLIK.....	VIII
KAZALO PRILOG	IX
KRATICE.....	X
1 UVOD IN OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	1
1.1 POSESTNA STRUKTURA ZASEBNIH GOZDOV	1
1.2 PRIDOBIVANJE LESA NA ZASEBNI POSESTI	3
1.3 SUBVENCije V ZASEBNIH GOZDOVIH	3
1.4 RABA IN PRODAJA LESA NA ZASEBNI POSESTI	5
2 NAMEN NALOGE	7
3 DOSEDANJE RAZISKAVE	8
4 DELOVNE HIPOTEZE	10
5 OBJEKT RAZISKAVE.....	11
5.1 DRUŽBENO GOSPODARSKE RAZMERE V OBČINI TOLMIN	11
5.2 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO V OBČINI TOLMIN	11
5.2.1 Gozdarske gospodarske družbe v občini Tolmin	12
5.2.2 Oblike združenj lastnikov gozdov v občini Tolmin	13
5.2.2.1 Namen in davčna ureditev strojnih krožkov.....	13
5.2.2.2 Ponovna vzpostavitev agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovih premoženjskih pravic	14
6 METODE DELA.....	16
7 REZULTATI	18
7.1 OSNOVNI PODATKI O ZASEBNIH LASTNIKIh GOZDOV.....	18
7.2 OPREMLJENOST IN USPOSOBLJENOST ZASEBNIH LASTNIKOv ZA DELO V GOZDU	21
7.2.1 Oprema za delo v gozdu	21
7.2.1.1 Opravljanje gozdnih del in usposobljenost za delo v gozdu	28

7.3	RABA IN PRODAJA LESA	31
7.4	POSEK IN VZROKI ZA NEGOSPODARJENJE NA ZASEBNI GOZDNI POSESTI	33
7.4.1	Vzroki za neaktivnost po mnenju lastnikov	33
7.4.2	Vzroki za neaktivnost po mnenju revirnega gozdarja	40
7.5	PRESOJA SISTEMAVLAGANJ LASTNIKOV GOZDOV IN SUBVENCIJ	42
7.6	ZDRUŽENJA LASTNIKOV GOZDOV	45
7.6.1	Strojni krožek Gorjan	46
7.6.2	Agrarna skupnost Stržišče - Kal	49
7.7	GOZDARSKI GOSPODARSKI DRUŽBI SGG IN MMG	50
7.8	OBČINA TOLMIN	53
8	RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI	54
9	POVZETEK	58
10	VIRI	60
11	ZAHVALA	64
12	PRILOGE	65

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Pregled gozdne zasebne posesti po GGO v Sloveniji leta 2000 (Medved, 2003).....	2
Preglednica 2: Rangiranje števila traktorjev določene starosti v odvisnosti od velikosti gozdne posesti	23
Preglednica 3: Količina poseka na hektar.....	34
Preglednica 4: Odgovori zasebnih lastnikov glede pomembnosti vzrokov za neizkoriščenost možnih sečenj	35
Preglednica 5: Vrstni red vzrokov za neaktivnost zasebnih lastnikov	36
Preglednica 6: Letni posek SGG in MGG	51
Preglednica 7: Izvajalci del v zasebnem gozdu	51
Preglednica 8: Tržni deleži prodaje lesa SGG in MMG.....	52

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura števila posesti in pripadajočih površin gozdov po velikostnih kategorijah posesti (Medved, 2003)	2
Slika 2: Struktura domače porabe in prodaje lesa po drevesnih vrstah (Medved, 2003)	5
Slika 3: Starostna struktura anketiranih zasebnih lastnikov gozdov	18
Slika 4: Izobrazbena struktura zasebnih lastnikov gozdov	19
Slika 5: Socialno-ekonomski tipi kmetij	20
Slika 6: Starost motornih žag	21
Slika 7: Starost traktorjev za delo v gozdu	22
Slika 8: Povprečna starost traktorjev za delo v gozdu	24
Slika 9: Starost gozdarskih vitlov	25
Slika 10: Analiza vrst cepilcev v odvisnosti od velikosti posesti	25
Slika 11: Opremljenost z varnostno čelado in starost čelade	26
Slika 12: Opremljenost z zaščitnimi hlačami	27
Slika 13: Opravljanje del v gozdu	28
Slika 14: Vrste opravljenih gozdnih del	29
Slika 15: Izobrazba zasebnih lastnikov za delo v gozdu	30
Slika 15: Uporaba in prodaja lesa	31
Slika 16: Vir ogrevanja lastnikov gozdov	31
Slika 17: Sortiment prodaje lesa iz zasebnih gozdov	32
Slika 18: Odjemalci in porabniki lesa iz zasebnih gozdov	33
Slika 19: Izkoriščenost možnega poseka	34
Slika 20: Delež dohodka iz gozda	38
Slika 21: Pospeševalci gospodarjenja z gozdom	42
Slika 22: Pripravljenost anketiranih lastnikov za različna vlaganja v gozdarstvu	43
Slika 24: Seznanjenost z delovanjem združenj lastnikov gozdov	45
Slika 25: Včlanjenost v združenja lastnikov gozdov	45

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketa.....	65
Priloga B: Vodeni pogovori.....	69

KRATICE

AS – agrarna skupnost

GGO – gozdnogospodarsko območje

KGZS – Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

MMG – Proizvodno trgovsko podjetje MMG d. o. o.

SGG – Soško gozdno gospodarstvo Tolmin d. d.

SGLŠ – Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna

SK – strojni krožek

ZGS – Zavod za gozdove Slovenije

1 UVOD IN OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

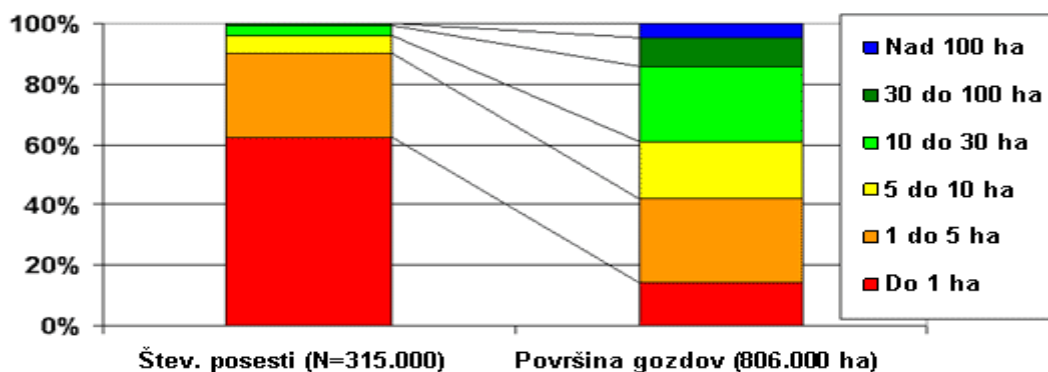
Površina gozdov se iz leta v leto povečuje, z njim je pokritih že 57,9 % površine Slovenije. Prav tako se povečuje povprečna lesna zaloga na hektar. Medtem ko je posek v državnem gozdu po večini realiziran glede na načrtovani posek, pa posek v zasebnem gozdu ne dosega možnih sečenj. Eden glavnih razlogov za to je neekonomičnost pridobivanja lesa iz sestojev s tanjšim drevjem (Poročila Zavoda ..., 2007). Neaktivnost lastnikov pa vpliva na slabšo negovanost in kvaliteto gozdov. Gozd v današnjem sodobnem svetu opravlja tri vloge in sicer: ekološko, socialno in proizvodno. Gozd je naraven ekosistem, ki je zmožen delovati tudi brez prisotnosti človeka, vendar je na ta način najbolj prizadeta ravno proizvodna (gospodarska) vloga gozda (Tavčar, 2005). Interese in potrebe zasebnih lastnikov je potrebno usklajevati s stanjem gozda, velikostjo posesti in javnim interesom. Človekove potrebe in interesi pri gospodarjenju z gozdom so odvisni od mnogih dejavnikov, predvsem pa so omejene s površino gozda (Medved, 2003).

Državni gozdovi, imajo v primerjavi z zasebnimi gozdovi po večini večje strnjene komplekse gozdnih površin, na katerih gospodarijo gozdarske gospodarske družbe. Pravico oz. možnost gospodarjenja je bila pridobljena z zakonom. Zasebna gozdna posest je bolj razdrobljena ter slabše odprta z gozdnimi cestami in vlakami kot državna posest. Povečuje se delež lastnikov, ki sami ne opravljajo del v gozdu. Združevanje lastnikov in dodana vrednosti lesa, bi pripomogli k izboljšanju učinkovitosti gospodarjenja, zlasti na kmetijah v hribovitih in gorskih območjih. Lesna industrija ima po bruto dodani vrednosti 6,2 odstotni delež med vsemi industrijskimi panogami v Sloveniji. Industrijo papirja in celuloze je v zatonu. Povečuje pa se raba manj kakovostnega lesa v energetske namene. Strmeti pa bi morali k temu, da bi domačemu lesu čim več dodane vrednosti dodali doma (Resolucija o nacionalnem gozdnem programu, 2007).

1.1 POSESTNA STRUKTURA ZASEBNIH GOZDOV

Tri četrtine gozdov v Sloveniji je zasebnih. Število lastnikov zasebne posesti se povečuje, razlog za to sta uveljavljena praksa dedovanja in denacionalizacija leta 1991. Posledično postaja zasebna gozdna posest vse bolj razdrobljena. Polovica površine zasebnih gozdov v

Sloveniji je v lasti nekmečkih gospodinjstev. Povprečna velikost posesti kmetijskih gospodarstev je 5,13 ha, nekmečke posesti pa 1,73 ha. V Sloveniji so najpomembnejše velikostne kategorije med 1 in 30 ha. V kategoriji od 1 do 5 ha je dobra četrtina vseh posesti po številu in gozdnih površinah (Medved, 2003).

Slika 1: Struktura števila posesti in pripadajočih površin gozdov po velikostnih kategorijah posesti (Medved, 2003)

Velike razlike najdemo pri primerjavi struktur števila gozdnih posesti po gozdnogospodarskih enotah, kjer po razdrobljenosti posesti prednjačijo GGO Tolmin in GGO Sežana na zahodu ter GGO Murska Sobota na vzhodu.

Preglednica 1: Pregled gozdne zasebne posesti po GGO v Sloveniji leta 2000 (Medved, 2003)

GGO	A-Število posesti	B-Število (so)lastnikov	Razmerje A / B	Površina gozdov (ha)	Povprečna posest (ha)
Slovenija	314.569	498.825	1,59	806.240	2,56
Tolmin	51.636	72.290	1,40	84.555	1,64
Bled	9.394	22.546	2,40	36.042	3,84
Kranj	9.105	12.730	1,40	58.485	6,42
Ljubljana	40.657	56.089	1,38	118.290	2,91
Postojna	8.774	12.284	1,40	43.944	5,01
Kočevje	9.608	13.451	1,40	37.655	3,92
Novo mesto	20.000	28.397	1,42	69.200	3,46
Brežice	19.460	69.200	3,56	57.185	2,94
Celje	22.342	37.041	1,66	59.247	2,65
Nazarje	4.700	7.200	1,53	36.286	7,72
Slovenj Gradec	5.599	9.279	1,66	42.955	7,67
Maribor	37.695	52.773	1,40	71.238	1,89
Murska Sobota	26.485	36.785	1,39	28.650	1,08
Sežana	49.114	68.760	1,40	62.508	1,27

1.2 PRIDOBIVANJE LESA NA ZASEBNI POSESTI

Pri sečnji v zasebnih gozdovih, se uporablja skoraj izključno motorna žaga. Pri spravilu je najpogostejše spravilo lesa po tleh s kmetijskimi traktorji. Po socialni strukturi so lastniki gozdov večinoma nekmeti. Večino dela v gozdu še vedno opravijo sami, in sicer v popoldanskem času in ob koncu tedna, na kar kaže tudi število nezgod, ki so v tem času najpogostejše. Lastniki manjših posesti, zaradi manjše racionalnosti, porabijo za pridobivanje enake količine lesa več časa. Zato strmijo k temu, da bi racionalizirali nekatere faze pridobivanja lesa (npr. za sečnjo se odločajo na nekaj let, tudi zaradi optimizacije prevoza lesa). Staranje in zmanjševanje kmečkega prebivalstva pa sta največji razlog za vse pogostejše najemanje gozdarskih gospodarskih družb. Ta se izogibajo delu na manjših posestvih, zato se je v zasebnih gozdovih razvila medsosedska oblika pomoči (Medved, 2003).

1.3 SUBVENCIJE V ZASEBNIH GOZDOVIH

Gospodarjenje z gozdom je pravica in obveznost lastnikov gozdov. Zaradi splošnih koristi gozdov za gospodarstvo, okolje in fizično ter kulturno raven življenja vseh prebivalcev države, je država zainteresirana za usmerjanje gospodarjenja z gozdovi, za njihov razvoj in varovanje. Ta interes uveljavlja država z delovanjem javne gozdarske službe in s finančnimi subvencijami za gospodarjenje z gozdovi. Subvencije država plačuje iz proračuna zasebnim lastnikom gozdov za opravljanje določenih del v gozdovih in za nabavo določenih materialov, ki so pri tem potrebni. Na podlagi gozdnogojitvenih načrtov Zavod za gozdove Slovenije vsako leto izdela program vlaganj v gozdove, ki je pogoj za financiranje in sofinanciranje opravljanja del v gozdovih (Zavod za gozdove Slovenije, 2005).

Odkar je Slovenija 1. maja 2004 postala članica Evropske unije in s tem brutoplačnica v skupni proračun EU, je deležna tudi evropskih sredstev (subvencij), ki so med drugim namenjene tudi gozdarstvu.

Vlaganja v gozdove iz sredstev skladov EU v obdobju 2004-2006:

- Sofinancirana so bila dela nege, obnove, zaščite pred divjadjo. To so vsa dolgoročna vlaganja, katere sadove bodo uživale prihodnje generacije.
- Te spodbude so bile v primerjavi s kmetijstvom nizke in zato za lastnika nestimulativne. To se je najbolj pokazalo pri gojenju, kjer je bil delež sofinanciranja nizek, delo samo pa fizično in strokovno zahtevno.
- Realizacija vlog je iz leto v leto manjša, zainteresiranost lastnikov za opravljanje gojitvenih del, je zaradi obdavčenja subvencij še manjša, delo lastnikom pa otežuje še togost pri izvajanju del po shemi EU.

Vlaganja v gozdove iz sredstev skladov EU v obdobju 2007-2013:

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 obsega nekatere ukrepe, ki so zanimivi tudi za gozdarstvo. Posebnega pomena so ukrepi za povečanje gospodarske vrednosti gozdov in dodajanje vrednosti gozdarskim proizvodom.

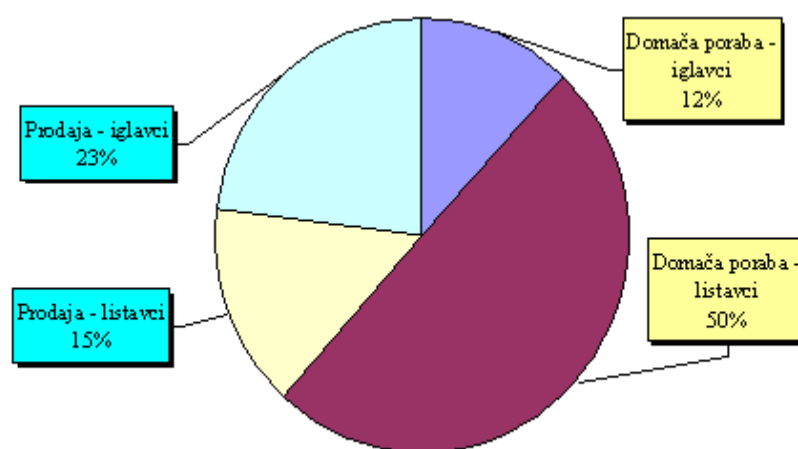
V okviru ukrepa se bodo podpore namenjale naložbam v zasebne gozdove ter naložbam v prvo stopnjo predelave lesa, in sicer:

- Naložbe v nakup mehanizacije za sečnjo in spravilo lesa.
- Naložbe v gradnjo, rekonstrukcijo in pripravo gozdnih cest in vlak .
- Naložbe v prvo stopnjo predelave lesa, omejeno na aktivnosti pred industrijsko predelavo (npr. razrez hloda v deske, drva, sekance).

Finančna pomoč se zagotovi v obliki nepovratnih finančnih sredstev, in sicer za območja z omejenimi dejavniki in območja Natura 2000 do 60 % vrednosti naložbe ter za ostala območja do 50 % vrednosti naložbe (Rozman, 2007).

1.4 RABA IN PRODAJA LESA NA ZASEBNI POSESTI

Velikost posesti ima velik vpliv na pomen rabe in prodaje lesa. Manjši lastniki gozdov, ki les porabijo za domačo porabo, lesa niti ne prodajajo. Lastniki, ki ne porabijo vsega lesa doma, preostanek prodajo. Nekaterim predstavlja dohodek od prodanega lesa redne in nujno potrebne prilive v proračun gospodinjstva, nekaterim pa le dodaten zaslužek (Medved, 2003).

Slika 2: Struktura domače porabe in prodaje lesa po drevesnih vrstah (Medved, 2003)

Sortimentna struktura kaže, da dobro polovico lesa na družinskih kmetijah porabijo za energijo, desetino vsega lesa pa porabijo za nadaljnjo predelavo ali uporabo doma. Prodajo največ hlodovine (28 %) in drv (6 %). Preostali les za trg predstavlja les za celulozo (3 %), drogeve ter drug tehnični les (2 %), (Medved, 2003).

Cene lesa so v zadnjih letih nizke, proizvodni stroški pa se večajo, posledično je zaslužek od lesa vedno manjši, zato so lastniki prisiljeni razmišljati, kako lesu dati dodano vrednost. Ena od možnosti je prodaja visoko kakovostnega lesa na dražbi oziroma na licitaciji lesa. Namen dražbe je zblížiti ponudnike lesa s končnimi odkupovalci. Licitacije organizirajo kmetijsko - gozdarske zbornice ob sodelovanju gozdarskih društev. Lastniki gozdov na svoje stroške dostavijo hlode na razstavní prostor. Ti hlodi morajo biti iz zimske sečnje in dolgi najmanj 2,20 m. Hlodi se oštevilčijo in uvrstijo na listo ter so tako pripravljeni za licitacijo. Licitacija je primer tržnega gospodarstva, kjer je cena odvisna od ponudbe in

povpraševanja. V zadnjem času se najbolje prodaja les visokokakovostnih listavcev. Tak način prodaje lesa spodbuja lastnike gozdov k zavedanju rastiščnih in sestojnih potencialov svojih gozdov, in s tem tudi stimulira za vzgojo kakovostnih izbrancev ter usmerjanje gozdnogojitvenih del nanje (Polajnar, 2008).

2 NAMEN NALOGE

Namen naloge je preučiti procese pridobivanja in prodaje lesa na zasebni in državni gozdni posesti v občini Tolmin. V ta namen bomo pridobili podatke od različnih subjektov na področju gozdarstva in z gozdarstvom povezanih dejavnosti. Tako bomo raziskali, ali je na zasebnih posestih izkoriščen možni posek, ali se gospodarji, delno gospodarji oz. ne gospodarji ter ugotovili vzroke za ev. opuščanje oz. slabo gospodarjenje z gozdom. Analizirali bomo pomen gozda za lastnika in njegovo družino z vidika zagotavljanja virov za preživetje. Nadalje bomo analizirali medsebojno povezovanje lastnikov v razna gozdarska združenja z vidika racionalizacije stroškov gospodarjenja na zasebni gozdni posesti. Pridobili bomo podatke o realizaciji dela gozdarske gospodarske družbe v občini Tolmin glede na sektor lastništva gozdov ter prodajo lesa z vidika kupcev in sortimentne sestave. Ugotavljali bomo razvitost oz. možnost za nadaljnjo predelavo lesa v občini ter vlogo lokalne skupnosti pri vzpodbujanju gozdarske dejavnosti v občini in z njo povezane žagarske ter lesno predelovalne dejavnosti. Analizirali bomo dohodek od prodanega lesa v občini glede na kakovost lesa in skušali poiskati oz. nakazati rešitve, ki bi eventualno pripomogle k rešitvi aktualnih problemov na področju pridobivanja lesa in optimizacije prodaje lesa, glede na kakovost na nivoju občine.

3 DOSEDANJE RAZISKAVE

Leta 2005 je Janko Tavčar na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom Gozdnogospodarski vidiki izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti zasebnih gozdov (Tavčar, 2005). V nalogi raziskuje količine, lastniške strukture in vzroke za nepopolno izrabo gozdnih lesnih potencialov na ravni države, območja in revirja. Medtem ko je v državnih gozdovih predpisani posek skoraj popolnoma realiziran, pa je v zasebnih gozdovih Slovenije realizacija 60 % načrtovanega poseka, trendi pa kažejo, da bi se v desetih letih v teh gozdovih izkoriščenost možnega poseka spustila pod polovico. Med poglavitne posamične vzroke za nastale razmere uvršča nizke lastne potrebe po lesu, pasivno pojmovanje gozda kot rezerve, težave z izvedbo del, nizke odkupne cene lesa, oddaljenost in odprtost gozdov. Del anketnega vprašalnika, ki se nanaša na vzroke za neizkoriščenost možnega poseka, smo uporabili tudi kot pripomoček pri sestavi, izvedbi in analizi ankete.

V analizi stanja gospodarjenja z zasebnimi gozdovi (Beguš, 2005), je avtor ugotovil, da zaradi razdrobljenosti in velikosti posesti, večina lastnikov ne dosega zadostnega zaslužka iz gozda in zato od njega ne more živeti. So pa lastniki v glavnem zadovoljni z delovanjem javne gozdarske službe (ZGS). Najbolj učinkovita oblika svetovanja so tečaji na terenu, ki jih ZGS organizira predvsem za gozdno tehniko ter gojenje in varstvo gozdov.

Iztok Winkler je izdal študijsko gradivo za višješolski študij z naslovom Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi (Winkler, 1996), kjer opisuje posestne razmere v zasebnih gozdovih v Sloveniji, obravnava gozdne posestnike kot lastnike gozda, lesnoproizvodno rabo zasebnih gozdov ter povezovanje zasebnih gozdnih posestnikov v gozdne zadruge. Avtor ugotavlja, da ima razdrobljenost zasebne gozdne posesti velike gospodarske posledice, kot so večji stroški gospodarjenja in slabša kvaliteta gozdov. Na lesnoproizvodno vlogo gozdov pa poleg oblike in velikosti posesti, vplivajo še stanje gozda, socialnoekonomski položaj lastnika in navezanost na gozd.

Z gozdnogospodarskimi posledicami posestne sestave slovenskih gozdov, se je v doktorski disertaciji ukvarjal Mirko Medved (Medved, 2000). Analiziral je razmere za

gospodarjenje glede na prostorske in socialno ekonomske dejavnike. Na gospodarjenje najbolj vpliva velikost, prostorska razdrobljenost, oblika in oddaljenost posesti. Usposobljenost za delo v gozdu je slaba, so pa lastniki zainteresirani za poglobljanje znanja za boljše gospodarjenje z gozdom, velik pomen pa pripisujejo povezovanju lastnikov gozdov.

Posebej je obravnavano povezovanje lastnikov gozdov z vidika konkurenčnosti gospodarjenja na zasebni gozdni posesti in uvajanja sodobnih tehnologij pridobivanja lesa (Malovrh, 2006). V njem avtorica ugotavlja, da je razlog za slabšo konkurenčnost zasebnega sektorja gozdarstva, premajhna povezanost lastnikov gozdov pri gospodarjenju s svojimi gozdovi. Rešitev vidi v povezovanju lastnikov, kar bi omogočilo večjo konkurenčnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi in možnost rabe sodobnih tehnologij.

4 DELOVNE HIPOTEZE

Z nalogo bomo preverili hipoteze, ki smo jih postavili na osnovi dosedanjih raziskav in nas bodo vodile pri raziskovanju. Te hipoteze so:

- Specifični vzorci organizacije gozdarskih del se pojavljajo v soodvisnosti z velikostjo gozdnih posesti in socialnim položajem lastnikov gozdov.
- Z večanjem gozdne posesti pripravljenost lastnikov za vlaganje v povečanje koriščenja potenciala gozdov narašča.
- Povezovanje lastnikov gozdov povečuje konkurenčnost gospodarjenja na zasebni posesti.
- Večina lesa se prodaja oz. uporablja tako, da se ne dosega možnih cen za njegovo dejansko kakovost.
- Izkoriščanje sečnih ostankov (gozdna lesna biomasa) pripomore k večji konkurenčnosti gozdarskih gospodarskih družb za izvedbo del v zasebnih in državnih gozdovih.

5 OBJEKT RAZISKAVE

Občina Tolmin leži v SZ Sloveniji na področju gornje Soške doline. Njeno središče predstavlja Tolminska kotlina, ki je stičišče štirih dolin: doline Soče proti Kobaridu, doline Soče proti Kanalu in Novi Gorici, doline Idrijce in Baške grape. Občina šteje 72 naselij. Po površini, ki jo obsega (38.166 ha), spada med večje slovenske občine, ima pa sorazmerno majhno število prebivalcev (11.939) in s tem posledično nizko gostoto poselitve (0,31 prebivalca/ha). Število prebivalstva še naprej pada, rojstev je vsako leto manj, naravni prirastek je že dolgo negativen. Izobrazbena struktura prebivalstva je nizka. Spodbudno pa je dejstvo, da se vse več mladih vključuje v višje stopnje izobraževanja in da je njihov interes, da se po končanem študiju vrnejo nazaj domov, vse večji. Brezposelnost je na območju sicer nizka, obstaja pa strukturno neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela (Ščančar in Bizjak, 2005).

5.1 DRUŽBENO GOSPODARSKE RAZMERE V OBČINI TOLMIN

V občini je skupaj zaposlenih 4.774 ljudi. Najpomembnejše gospodarske panoge so: proizvodnja električne in strojne opreme, proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov in obdelava in predelava lesa. Najbolj zastopane dejavnosti so: gostinstvo, turizem, prevoznništvo in gradbeništvo (Občina Tolmin, 2009). Veliko ljudi zaposluje tudi železnica in domovi za starejše občane.

5.2 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO V OBČINI TOLMIN

Občina Tolmin se nahaja na pokrajinsko zelo pestrem območju, sestavljenem iz alpskega in predalpskega sveta. Alpski svet predstavlja gorati del območja. V razgibanem svetu Julijskih Alp je zgornja gozdna meja v višinah med 1.700 in 1.800 metri nad morjem, kjer se nahaja predvsem ruševje. Značilna je močna razčlenjenost in globoka zajedenost dolin. Prevladuje alpski bukov gozd, nad njim alpsko ruševje, na skrajnih rastiščih gozd gabrovca in malega jesena. Predalpski svet pa predstavlja najobsežnejši fitogeografski pas. Prevladuje močna razčlenjenost zemeljskega površja, globoka zajedenost stranskih grap, obsežna pobočja, velike strmine in višinske razlike ter velika pestrost reliefnih oblik.

Prevladujejo bukovi gozdovi v vseh višinskih oblikah: podgorski, gorski, zgornje gorski – bolj ali manj mešani s toploljubnimi in kisloljubnimi bukovij (Zavod za gozdove Slovenije, 2005).

Če upoštevamo številne naravne omejitvene dejavnike in dejstvo, da gozdovi pokrivajo kar tri četrtine (75,4 %) območja, je jasno, da je velik del ozemlja manj primeren za kmetijsko predelavo. Značilna je majhnost kmetij (6,3 ha, število kmetij nad 10 ha je 143) in njihova razdrobljenost, kar vse otežuje delo na kmetiji in njeno konkurenčnost. Delež kmečkega prebivalstva znaša 7,7 % (v letu 1961 je znašal 38,3 %). Glavna kmetijska dejavnost je živinoreja. Druga področja kmetijstva so razvita v manjši meri, še najbolj reja drobnice in sadjarstvo, manj pa poljedelstvo, vrtnarstvo, konjereja in prašičereja. Prav tako je nizka produktivnost kmetijstva na obravnavanem območju, sredstev za zagon novih dejavnosti na kmetijah pa primanjkuje. Zato je razvoj dopolnilnih dejavnosti ključnega pomena za obstoj manjših kmetij. Tod ima dolgoletno tradicijo predelava mleka, mesa, sadja ter gospodarjenje z gozdom (Ščančar, Bizjak, 2005).

Skupna površina gozdov v občini znaša 28.770 ha, kar predstavlja 75,4 % površine občine. Delež zasebnega gozda znaša 63,2 %, državnega in občinskega pa skupaj 36,8 %. Delež manj odprtih in težje dostopnih gozdov je 18,71 %. Največji možni posek je 105.410 m³/leto, realizacija največjega možnega poseka pa je 61.111 m³, torej okoli 58 % (Lesna biomasa, 2009).

5.2.1 Gozdarske gospodarske družbe v občini Tolmin

V občini delujeta dve gozdarski gospodarski družbi in sicer SGG Tolmin d. d., ki je pravni naslednik organizacije, ki je bila ustanovljena leta 1947 z odlokom ministrstva. Tekom desetletij je doživljala več korenitih sprememb. Zadnji večji spremembi sta bili delitev na Zavod za gozdove Slovenije (1993) in lastninjenje - registracija v delniško družbo leta 1998. Ter družba MMG d. o. o., ki deluje od leta 1992 in leta 2005 postane hčerinsko podjetje SGG-ja.

Družbi nudita gozdarske storitve kot so: sečnja, spravilo, gojitvena in varstvena dela, odkup lesa, gradnja in vzdrževanje gozdnih prometnic ter izvajata dejavnosti kot so: prodaja okroglega lesa, prodaja drv za kurjavo, prodaja žaganega lesa. Posebna tradicija, ki se je razvila zaradi strmih, nedostopnih terenov, je spravilo lesa z gozdarskimi žičnicami, katerih sistemi so se tekom časa spreminjali, do današnjih najsodobnejših žičnih sistemov (večbobenski žični žerjav Syncrofalke), ki omogočajo visoke učinke ob bistveno boljših delovnih razmerah za delavce.

Družba MMG opravlja dela v zasebnih gozdovih, medtem ko SGG večino dela opravi v državnih gozdovih. Družba MMG letno proda 25.000 m³ lesa, v družbi SGG pa posekajo in spravijo več kot 100.000 m³ lesa letno (Soško gozdno gospodarstvo Tolmin in Proizvodno trgovsko podjetje MMG, 2009).

5.2.2 Oblike združenj lastnikov gozdov v občini Tolmin

V tolminski občini obstajajo tri različne oblike združenj lastnikov zemljišč. Kmetijska zadruga Tolmin je bila ustanovljena bolj za potrebe kmetijstva, medtem ko je delovanje agrarnih skupnosti in strojnih krožkov v veliki meri povezano z gozdom in njegovim gospodarjenjem. V občini delujeta dva strojna krožka, in sicer SK Gorjan, ki pokriva pretežno Baško grapo, in SK Zgornje Posočje, ki pokriva ostali del občine ter mnogo agrarnih skupnosti (Stržišče - Kal, Trtnik, Porezen ...), ki so nastale po letu 1994 z denacionalizacijo.

5.2.2.1 Namen in davčna ureditev strojnih krožkov

Prve informacije o strojnih krožkih so leta 1992 kmetje dobili od Kmetijske svetovalne službe, ki je takrat začela intenzivno delati na področju strojnih krožkov, leta 1994 pa so bili ustanovljeni že prvi strojni krožki.

Strojni krožki so oblika rabe strojev med kmetijami, ki temelji na medsebojni sosedski pomoči, vendar v veliki meri presegajo slabe strani strojnih skupnosti, kjer je bilo lastništvo strojev skupno. So organizirana oblika medsosedske pomoči in prostovoljna

združenja kmetov nekega dovolj velikega območja na društveni osnovi. Člani krožka ponudijo proste zmogljivosti strojev, ki jih sicer uporabljajo na svoji kmetiji, drugim članom. Lastnik stroja tudi z njim dela in za to dobi plačilo, ki je vnaprej dogovorjeno. Posamezni člani krožka se specializirajo za posamezne storitve. Če postane obseg, velikost del prevelik, ali če posameznik opravlja storitve tudi za pravne osebe, mora ta posameznik opravljati ta dela v okviru dopolnilne dejavnosti (Zveza strojnih krožkov, 2009).

Člani strojnega krožka so fizične osebe, nosilci ali pa člani kmetijskih gospodarstev. Strojni krožek skrbi za informiranje članov in organizacijo opravljanja storitev, same storitve pa v pravnem, davčnem in finančnem smislu potekajo neposredno med naročnikom in izvajalcem storitve. Opravljanje storitev med kmetijskimi gospodarstvi je po Zakonu o dohodnini (2006) pod določenimi pogoji in do višine 420 €/ha kmetijske zemlje (največ do 20 ha) in 85 €/ha kmetijskega zemljišča (največ do 30 ha) oproščeno plačevanja dohodnine. Podrobno te pogoje določa »Pravilnik o pogojih za oprostitvev plačila dohodnine od prejemkov iz medsosedske pomoči med kmetijskimi gospodarstvi v okviru strojnih krožkov« (2006).

5.2.2.2 Ponovna vzpostavitev agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovih premoženjskih pravic

25. januarja 1994 je bil v skupščini Republike Slovenije sprejet Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic. Na podlagi tega zakona danes v Sloveniji obstaja preko 300 agrarnih skupnosti (Agrarne skupnosti, 2009).

Povzetek nekaterih členov zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovih premoženjskih pravic (1994):

- Ta zakon ureja ponovno vzpostavitev in organiziranje agrarnih skupnosti ter vračanje premoženja in pravic, ki so bile agrarnim skupnostim odvzete po zakonu o agrarnih skupnostih leta 1945.

- Agrarna skupnost je skupnost fizičnih in pravnih oseb, na podlagi pogodbe, ki imajo skupne pravice, dolžnosti in obveznosti, določene z zakonom in pravili agrarne skupnosti. Agrarna skupnost ni pravna oseba, agrarna skupnost ima svoj žiro račun pri poslovni banki.
- Na območju prejšnje agrarne skupnosti se lahko ponovno vzpostavi le ena agrarna skupnost.
- Pravico do ponovne vzpostavitve agrarne skupnosti imajo vsi nekdanji člani ali njihovi dediči oziroma njihovi pravni nasledniki.
- Če člani agrarne skupnosti preoblikujejo skupno lastninsko pravico v solastninsko pravico, se pri določanju deležev upošteva število udeležencev in njihovih pravic ob poddržavljenju ter velikosti in oblike premoženja ob vračilu.

6 METODE DELA

Raziskovalno delo je bilo sestavljeno iz dveh delov:

- Anketiranja lastnikov gozdov izvedenega na terenu.
- Vodenih pogovorov izvedenih pri uporabnikih in upravljavcih gozdnega prostora.

Najprej smo pridobili podatke o strukturi in velikosti gozdne posesti v občini Tolmin. Lastnike smo razdelili v tri razrede, glede na velikost posesti (do 10 ha, 10-30 ha, nad 30 ha). Nato smo v vsakem velikostnem razredu izvedli sistematično vzorčenje. Na ta način smo dobili po 10 lastnikov v vsakem velikostnem razredu posesti, skupaj 30, katere smo kasneje anketirali na terenu. Anketirali smo lastnike, ki so vsaj deloma aktivni pri gospodarjenju na svoji posesti.

Anketa (priloga A) je bila sestavljena iz več sklopov: splošnih podatkov lastnikov gozdov, vprašanj o realizaciji možnega poseka in vzrokov za neaktivnost lastnikov, vprašanj o združevanju oz. medsebojnem sodelovanju med lastniki gozdov, vprašanj o izobraževanju lastnikov za delo v gozdu.

Rezultate anket smo nato obdelali ter jih podali v obliki grafikonov in preglednic. Pri vprašanju, ki se je nanašalo na vzroke za neaktivnost oz. delno aktivnost, smo lastnike pozvali naj izrazijo stopnjo strinjanja za posamezen vzrok. Pomen obravnavanih vzrokov so vprašani ugotavljali s petstopenjsko Likertovo lestvico (1 - se zelo strinjam, 2 - se strinjam, 3 - ne vem, se ne morem odločiti, 4 - se ne strinjam, 5 - se nikakor ne strinjam). Vsaki osebi iz vzorca določimo individualni rezultat na celotni seriji, tako da navedenim petim stopnjam ali kategorijam odgovorov priredimo numerične vrednosti (število točk, ponderje). Pri negativnih izjavah, kot so naše, dobi kategorija »Se popolnoma strinjam« vrednost 1 in naslednje kategorije vrednosti 2, 3, 4, in 5. Da bi izpostavili pomembnejše razloge, smo stopnjo strinjanja 1 množili z 1, stopnjo strinjanja 2 z 2 in tako dalje do 5, kjer smo odgovore množili s 5. Rezultate smo rangirali (vzrok, ki je zbral najmanj točk, je najpomembnejši itn.) in s tem pokazali, kateri so po njihovim mnenju najpomembnejši razlogi za neizkoriščenost možnega poseka.

V enem primeru smo za ugotavljanje značilnih razlik uporabili tudi Kruskal – Wallisov statistični test. Ta test je uporaben za testiranje razlik več neodvisnih vzorcev. Gre za analizo variance, kjer delamo z rangi namesto s številčnimi podatki merjenj. Vrednost H se porazdeljuje v χ^2 porazdelitvi z $m = k - 1$ stopinjami prostosti, kjer k pomeni število vzorcev. Če je H večji kot odgovarjajoči tablični χ^2 , potem ničelno hipotezo, da ne obstajajo razlike med vzorci, ob dani stopnji tveganja zavrnemo (Kotar, 1997).

Drugi del raziskovalnega dela, je bil izveden z vodenimi pogovori (priloga B). Pri tem je bilo izprašanih 6 uporabnikov oz. upravljavcev gozdnega prostora na območju občine Tolmin (vodja strojnega krožka Gorjan, predsednik agrarne skupnosti Stržišče - Kal, revirni gozdar revirja Podbrdo, predstavnica občine Tolmin, predstavnik obeh gozdarskih gospodarskih družb v občini (SGG, MMG)).

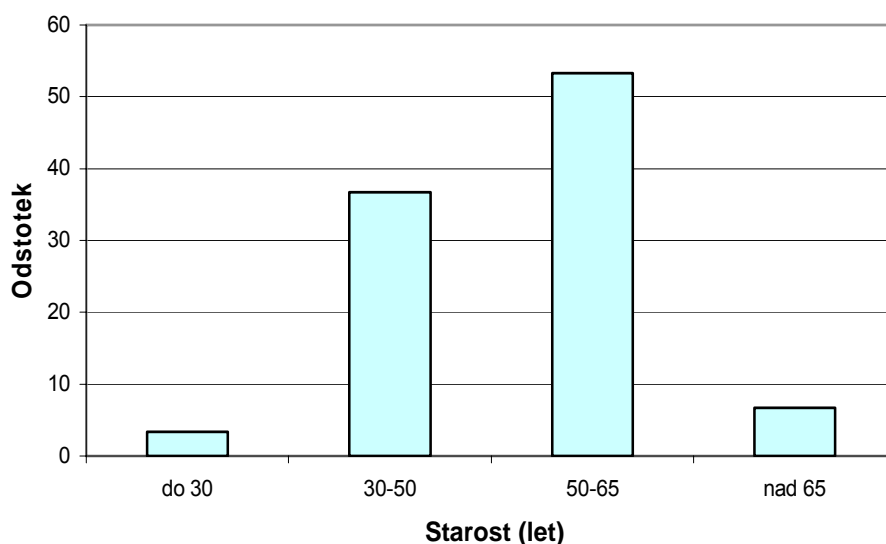
Odgovore pridobljene z vodenimi pogovori, smo nato primerjali z rezultati anket, poiskali smo vzročne povezave med skupinami odgovorov v anketi in povezave oz. razlike med velikostnimi razredi.

7 REZULTATI

7.1 OSNOVNI PODATKI O ZASEBNIH LASTNIKIH GOZDOV

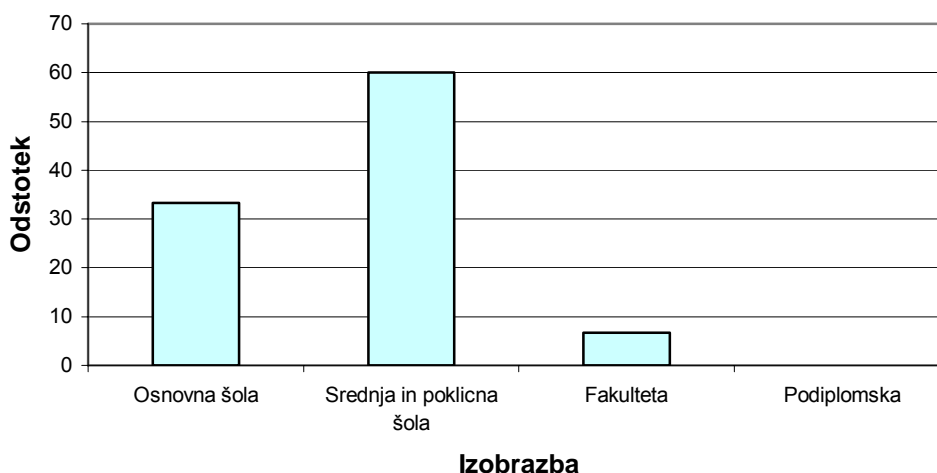
Pri anketiranju smo v vzorec vzeli 30 lastnikov gozdov iz območja občine Tolmin, in sicer po 10 lastnikov gozdov iz vsakega od treh velikostnih razredov posesti. Pri raziskavi smo uporabili podatke o lastnikih in velikosti gozdnih posesti, pridobljenih od Zavoda za gozdove Slovenije, ki pa so se nekoliko razlikovali od dejanskih podatkov iz katastra, ki so jih nam posredovali lastniki gozdov, tako da smo pri raziskavi upoštevali slednje, korigirane velikosti gozdnih posesti.

Najprej smo anketirane lastnike spraševali po osnovnih podatkih, kot so: starost, izobrazba, tip kmetije oziroma »ne-kmetije« na kateri živijo ipd. Ti podatki nam dajo prvo grobo informacijo o zmožnosti opravljanja gozdarskih del, o vprašanju nasledstva na kmetiji, o načinu razmišljanja lastnikov. Anketirani so bili samo lastniki, ki še živijo v občini Tolmin, torej v vzorec nismo zajeli lastnikov, ki imajo v občini Tolmin gozdna zemljišča, živijo pa izven občine.

Slika 3: Starostna struktura anketiranih zasebnih lastnikov gozdov

Največ, dobra polovica anketiranih lastnikov gozdov, je stara med 50 in 65 let, tretjina je lastnikov starih med 30 in 50 let, zelo malo je tistih nad 65 let, skoraj nič pa mladih lastnikov starih pod 30 let. Kot je razvidno iz grafikona, starostna struktura lastnikov za v prihodnje ni najbolj ugodna. Eden vzrokov za to je prav gotovo negativen naravni prirastek ter odseljevanje iz občine, k temu pa verjetno pripomore tudi nezainteresiranost mladih za delo v gozdu. Starostna struktura lastnikov ima precejšen vpliv na izobrazbeno strukturo lastnikov.

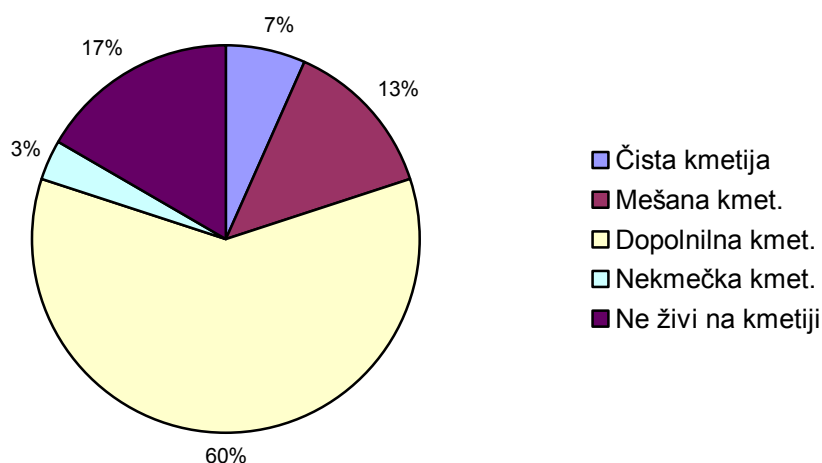
Slika 4: Izobrazbena struktura zasebnih lastnikov gozdov

Večina lastnikov je starih med 50 in 65 let, sledi pa ji skupina starih med 30 in 50 let, kar ima za posledico, da ima skoraj vsa anketirana populacija lastnikov, dokončano osnovno šolo in poklicno oziroma srednjo šolo. Razlog, da lastniki nimajo višje izobrazbe, verjetno tiči ravno v starosti lastnikov, saj trideset in več let nazaj zahteve po izobrazbi niso bile tako visoke kot danes, ali pa ti lastniki niso imeli možnosti, da bi si pridobili višjo izobrazbo.

Anketirane lastnike smo razdelili tudi glede na socialno-ekonomski tip kmetije oziroma »ne-kmetije« na kateri živijo. Razdelili smo jih v naslednje tipe:

- čista kmetija (vsi za delo sposobni člani delajo na kmetiji)
- mešana kmetija (eden od aktivnih članov kmetije je zaposlen)

- dopolnilna kmetija (delo na kmetiji po službi)
- ostarela kmetija (vsi družinski člani kmečkega gospodinjstva so starejši od 65 let)
- nekmečka kmetija (noben od članov družine ne dela na kmetiji)
- ne živi na kmetiji

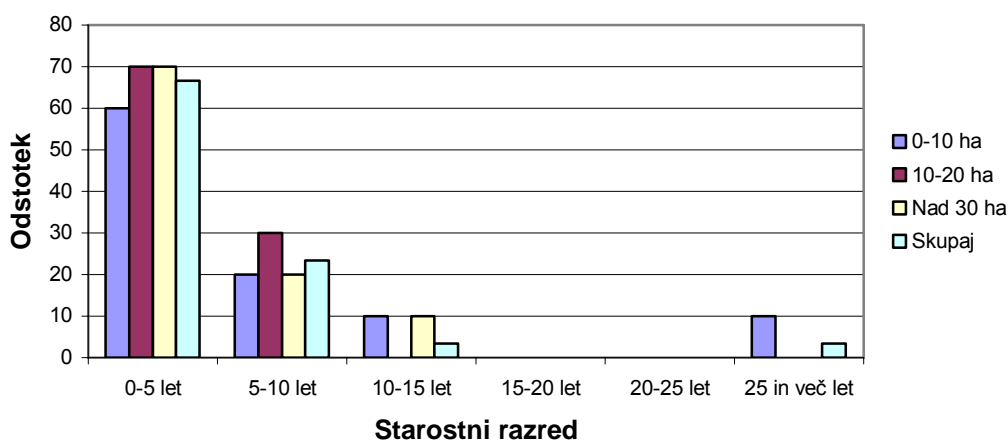
Slika 5: Socialno-ekonomski tipi kmetij

60 % anketiranih lastnikov živi na dopolnilni kmetiji, razlog za tako velik odstotek je prav gotovo ta, da v tolminski občini večina lastnikov živi na podeželju. 17 % jih ne živi na kmetiji, 13 % kmetij je mešanih. Čista kmetija in nekmečka kmetija sta zastopani v manjših odstotkih. Pri anketiranju smo v vzorec vzeli enako število lastnikov v vseh treh velikostnih razredih gozdne posesti. Odstotek dopolnilnih kmetij bi se gotovo zmanjšal in odstotek lastnikov, ki ne živijo na kmetiji, povečal, če bi v vsakem velikostnem razredu v vzorec vzeli enak odstotek lastnikov, glede na število lastnikov v posameznem razredu.

7.2 OPREMLJENOST IN USPOSOBLJENOST ZASEBNIH LASTNIKOV ZA DELO V GOZDU

7.2.1 Oprema za delo v gozdu

Zasebne lastnike smo izčrpno povprašali o vrsti, številu, starosti opreme, ki jo uporabljajo za pridobivanje lesa v gozdu ter o zaščitni opremi, ki jo pri tem uporabljajo oz. ne uporabljajo.

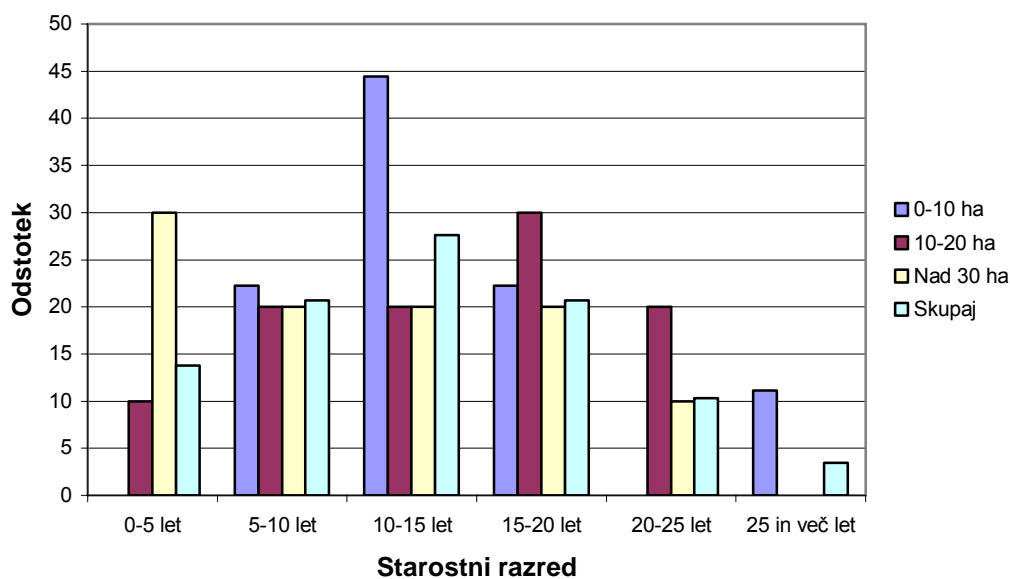
Slika 6: Starost motornih žag

Vsak lastnik poseduje vsaj eno, v večini primerov tudi dve ali več motornih žag. Pri razvrstitvi motornih žag v starostne razrede in izračunu povprečne starosti motornih žag, smo upoštevali samo najnovejšo motorno žago posameznega lastnika, ker je ta tudi največkrat uporabljena za delo v gozdu, ostale pa so pomožne motorne žage oziroma rezerva. Enako smo postopali tudi pri analizi starosti drugih delovnih sredstev.

Kot je razvidno iz slike 6, so lastniki v vseh treh velikostnih razredih opremljeni z sorazmerno modernimi (novimi) motornimi žagami, saj je slabi dve tretjini žag, starih manj kot 5 let, slabo četrtnino pa jih je starih med 5 in 10 let. Povprečna starost motornih žag znaša 4,5 let. Rezultati kažejo na to, da se lastniki zavedajo prednosti novejših žag, kot so manjša teža, boljša ergonomija, večja varnost. Je pa tudi lažja cenovna dostopnost

motornih žag razlog, da se lastniki v tolikšni meri opremljajo z novejšimi, modernejšimi motornimi žagami.

Drugačne rezultate pa smo dobili pri analizi starosti traktorjev (traktor ima sicer v lasti 96,7 % lastnikov) za delo v gozdu, saj gre tukaj za precej večjo finančno investicijo in je amortizacijska doba precej daljša.

Slika 7: Starost traktorjev za delo v gozdu

Največje število novejših traktorjev starih med 0 in 5 let je v največjem velikostnem razredu posesti in sicer slaba tretjina, medtem ko je v najmanjšem velikostnem razredu posesti, kar 44 % traktorjev starih med 10-15 let in 11 % več kot 25 let.

Da pa bi ugotovili, ali so razlike med starostjo traktorjev po velikostnih razredih posesti značilne, smo uporabili Kruskal-Wallisov test. Postavili smo ničelno hipotezo, da ne obstajajo značilne razlike med starostjo traktorjev po velikostnih razredih posesti.

Preglednica 2: Rangiranje števila traktorjev določene starosti v odvisnosti od velikosti gozdne posesti

Starost traktorjev (let)	0-10 ha		10-30 ha		Nad 30 ha	
	Št. traktorjev	Rang	Št. traktorjev	Rang	Št. traktorjev	Rang
0-5	0	2,5	1	0-5	0	2,5
5-10	2	11,5	2	5-10	2	11,5
10-15	4	18	2	10-15	4	18
15-20	2	11,5	3	15-20	2	11,5
20-25	0	2,5	2	20-25	0	2,5
Nad 25	1	6	0	Nad 25	1	6
	T_i	52	T_i		T_i	52
	n_i	6	n_i		n_i	6

T_i = vsota rangov v vzorcu i

$N = n_1 + n_2 + \dots + n_k$

n_i = število enot v vzorcu i

$$\sum T_i = \frac{N(N+1)}{2} = \frac{18(18+1)}{2} = 171$$

$$N = \sum N_i = 6 + 6 + 6 = 18$$

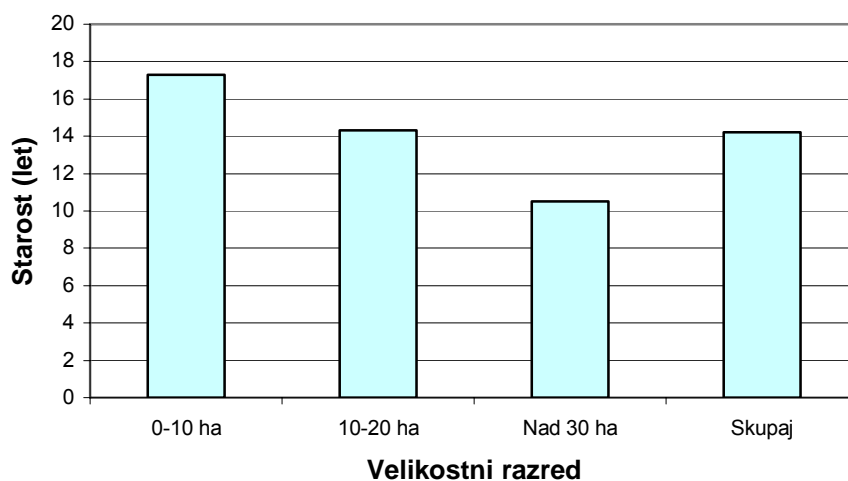
$$\sum T_i = 52 + 53,5 + 59,5 = 165$$

$$\sum \frac{T_i^2}{n_i} = \frac{52^2}{6} + \frac{53,5^2}{6} + \frac{59,5^2}{6} = 1517,75$$

$$H = \frac{12}{N(N+1)} \sum \frac{T_i^2}{n_i} - 3(N+1) = \frac{12}{18(18+1)} \cdot 1517,75 - 3(18+1) = -3,7456$$

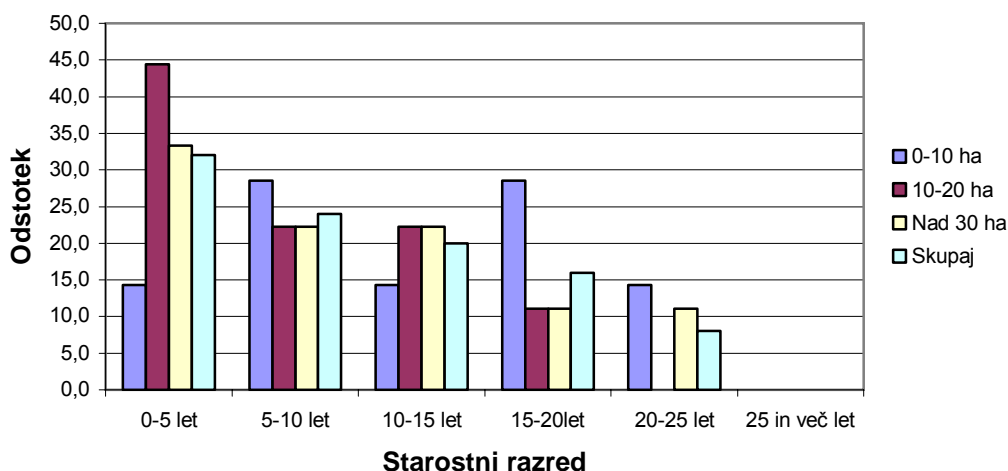
Odgovarjajoči tablični $\chi_{0,05}^2 (m = k - 1 = 2)$ znaša 5,991 oziroma $\chi_{0,01}^2$ znaša 9,21.

Ker je izračunana vrednost $H = -3,7456 < \chi^2_{0,01}(m = 2) = 5,991$, zaključujemo, da razlike med starostjo traktorjev po velikostnih razredih posesti, niso značilno različne s stopnjo tveganja $\alpha = 0,05$. Ničelno hipotezo torej potrdimo.

Slika 8: Povprečna starost traktorjev za delo v gozdu

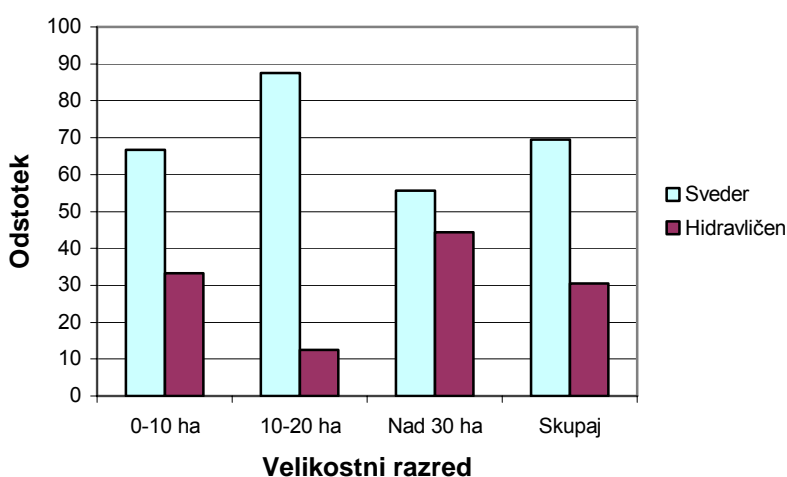
Povprečna starost traktorjev linearno narašča z manjšanjem velikostnega razreda posesti. Povprečna starost v prvem velikostnem razredu je 17,3 leta, v drugem 14,3 leta in v tretjem 10,5 let, skupna povprečna starost pa znaša 14,2 leti. Tu se najlepše pokaže, da so lastniki, ki imajo v lasti večje gozdne parcele, bolj pripravljeni vlagati v opremo za delo v gozdu, kot tisti z manjšo posestjo, kar je seveda tudi logično. Dodati velja še, da je 10 % anketiranih lastnikov opremljenih tudi s prikolico, z nakladalno napravo za prevoz hlodovine. Podobno sliko z določenimi odstopanji dobimo tudi pri starostni strukturi gozdarskih vitlov.

Slika 9: Starost gozdarskih vitlov

Starost vitlov je v povprečju malenkost višja kot traktorjev, in sicer 12 let. Z motorno žago in traktorjem so opremljeni domala vsi anketirani lastniki, slika pri opremljenosti z vitlom pa je nekoliko drugačna, čeprav je odstotek opremljenosti še vedno visok, in sicer 83,3 % (odstotek narašča z velikostnim razredom posesti). To pomeni, da ravno toliko anketiranih zasebnih lastnikov v gozdu opravlja fazo spravila lesa.

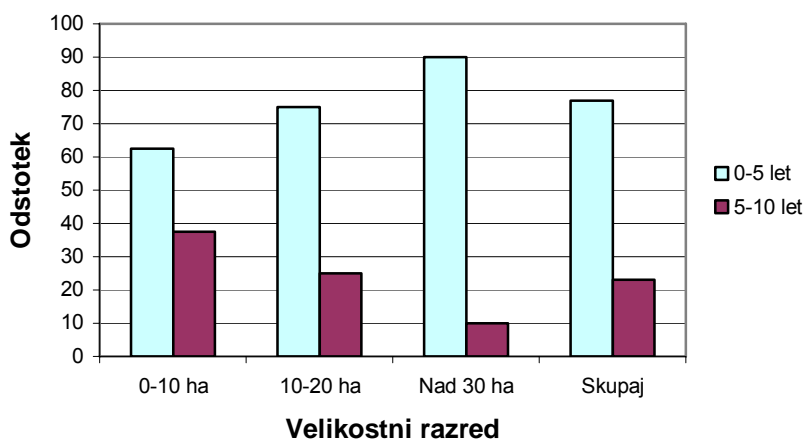
S cepilcem je opremljenih 76,6 % lastnikov, tudi tu odstotek opremljenosti narašča pri lastnikih z večjo posestjo. Bolj kot starost cepilcev, nas je zanimal njihov tip.

Slika 10: Analiza vrst cepilcev v odvisnosti od velikosti posesti

Še zmeraj pri lastnikih prevladujejo cepilci na sveder (70 %), ki veljajo za izredno nevarne. Vendar je čedalje več lastnikov opremljenih s sodobnejšimi in predvsem varnejšimi hidravličnimi cepilci, veliko pa jih razmišlja o nakupu le tega. Vzpodbudno je dejstvo, da se za nakup odločajo lastniki iz vseh treh velikostnih razredov posesti.

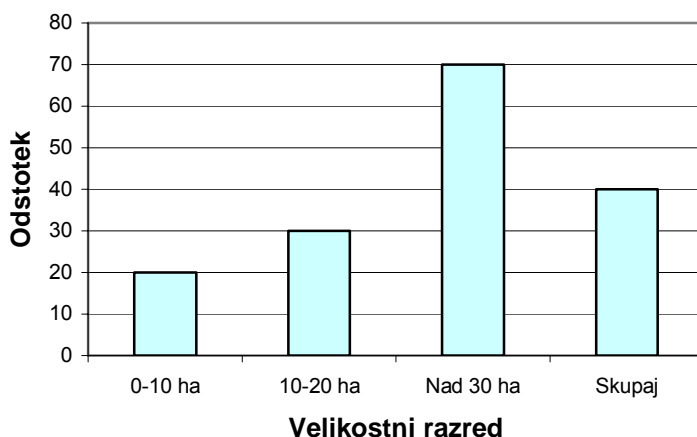
Lastnike smo povprašali tudi glede opremljenosti z zaščitno opremo (varnostna čelada, zaščitne hlače) za varno delo v gozdu.

Slika 11: Opremljenost z varnostno čelado in starost čelade

Odstotek opremljenosti z varnostno čelado je bil dokaj visok, in sicer 86,7 %, od tega je 77 % varnostnih čelad mlajših od 5 let, kar naj bi bila tista starost, do katere so čelade še varne.

Z zaščitnimi hlačami je opremljenih skupno 40 % lastnikov, je pa ta odstotek precej različen po posameznih velikostnih razredih posesti. In sicer narašča od manjšega proti večjemu.

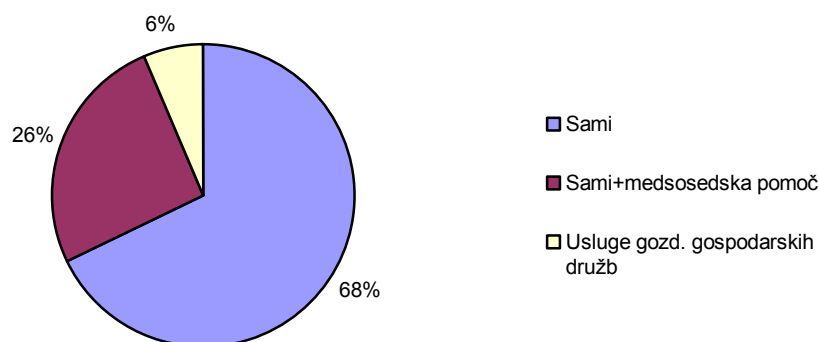

Slika 12: Opremljenost z zaščitnimi hlačami

Medtem ko je ta odstotek v prvih dveh velikostnih razredih posesti še relativno nizek, je v največjem velikostnem razredu že sorazmerno visok. Večji posestniki, ki tudi več delajo v gozdu, se bolj zavedajo pomembnosti opremljenosti z zaščitno opremo za varno delo v gozdu. Res je, da so ti večkrat izpostavljeni nevarnostim v gozdu, po drugi strani so pa tisti, ki manjkrat opravljajo gozdna dela manj izkušeni, kar pa je tudi zelo velikokrat razlog za poškodbe. Zato bi bilo optimalno, da bi bili tako eni kot drugi, kadar opravljajo dela v gozdu, v popolni zaščitni opremi.

7.2.1.1 Opravljanje gozdnih del in usposobljenost za delo v gozdu

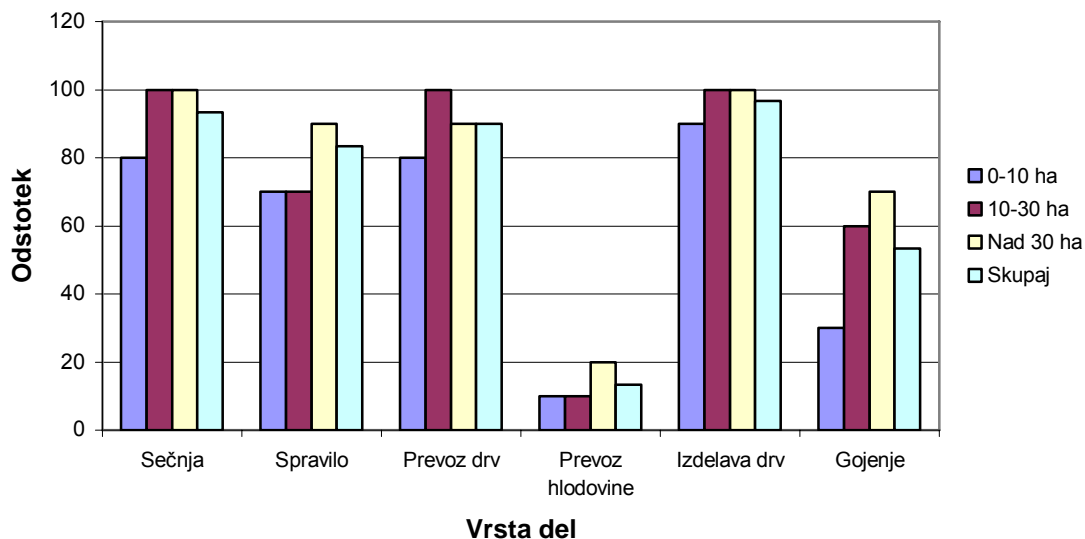
Najprej smo od zasebnih lastnikov hoteli izvedeti kdo opravlja dela v njihovem gozdu.

Slika 13: Opravljanje del v gozdu

Dobri dve tretjini lastnikov opravlja delo v gozdu sama oziroma s pomočjo družinskih članov in le 6 % lastnikov, se poslužuje uslug gozdarskih gospodarskih družb. Velik je tudi delež lastnikov (26 %), ki dela v gozdu opravljajo skupaj z medsosedsko pomočjo, bodisi v »neuradni« ali uradni obliki, kot so strojni krožki. Tu moramo upoštevati dejstvo, da smo anketirali lastnike, ki so vsaj deloma aktivni pri gospodarjenju na svoji posesti. Če bi anketo izvedli v splošni populaciji lastnikov, bi bil odstotek posluževanja uslug gozdarskih gospodarskih družb verjetno višji.

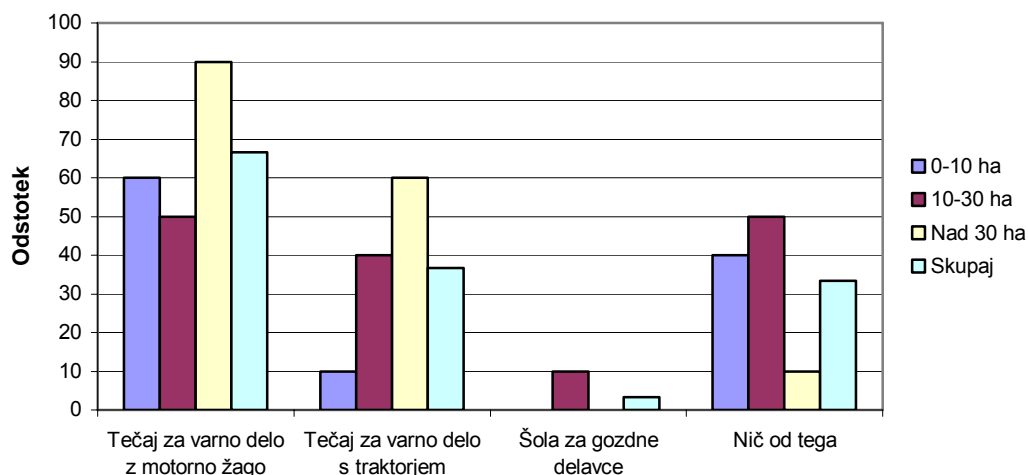
Lastnike, ki sami opravljajo gozdna dela, smo nato povprašali, katere vrste oz. faze del v gozdu opravljajo sami.

Slika 14: Vrste opravljenih gozdnih del

Iz slike 14 je razvidno, da velika večina lastnikov sama opravlja sečnjo in spravilo ter izdeluje in prevažata drva, medtem ko za prevoz hlodovine po večini niso opremljeni, zato jo spravijo samo do najbližje kamionske ceste. Je pa seveda odstotek lastnikov, ki opravljajo tudi prevoz hlodovine, največji v največjem velikostnem razredu posesti, kjer so lastniki z največjo posestjo. Gojitvena dela v povprečju opravlja 53,3 % lastnikov. Lepo je razvidno, kako se odstotek opravljanja gojitvenih del, povečuje z vsakim večjim velikostnim razredom posesti. Kar nakazuje dejstvo, da se lastniki večjih gozdnih posesti, dosti bolj zavedajo pomembnosti gojenja za boljšo kvaliteto svojih sestojev.

Glede na to, da tako velik odstotek anketiranih lastnikov sam opravlja dela v gozdu, smo hoteli izvedeti, kakšna je njihova strokovna usposobljenost za delo v gozdu.

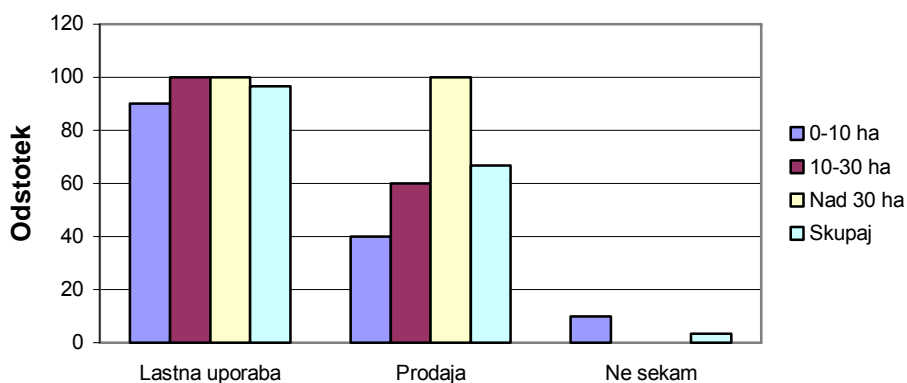

Slika 15: Izobrazba zasebnih lastnikov za delo v gozdu

Največ, dve tretjini lastnikov, ima opravljen tečaj za varno delo z motorno žago. Ta odstotek je najvišji pri lastnikih v največjem velikostnem razredu posesti (90 %). Prav tako imajo lastniki iz največjega velikostnega razreda posesti, tudi največji odstotek opravljenih tečajev za varno delo s traktorjem. Tretjina lastnikov pa nima opravljenega nobenega tečaja in en lastnik ima narejeno šolo za gozdnega delavca. Če gledamo celoto, je odstotek opravljenih tečajev za varno delo v gozdu soliden, za kar ima prav zagotovo veliko zaslug javna gozdarska služba, ki te tečaje s pomočjo zunanjih sodelavcev (SGLŠ), tudi organizira.

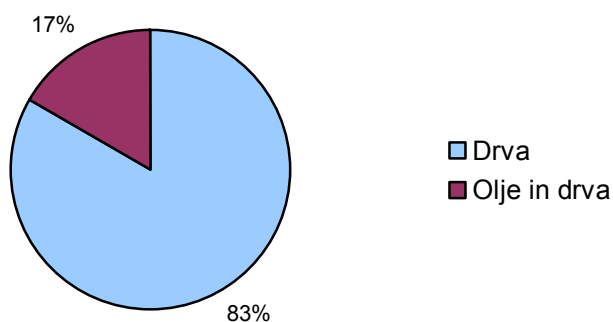
7.3 RABA IN PRODAJA LESA

Medtem ko skoraj vsi lastniki (97 %) uporabljajo les za lastno uporabo, pa odstotek lastnikov, ki prodajajo les, narašča z velikostjo posesti.

Slika 15: Uporaba in prodaja lesa

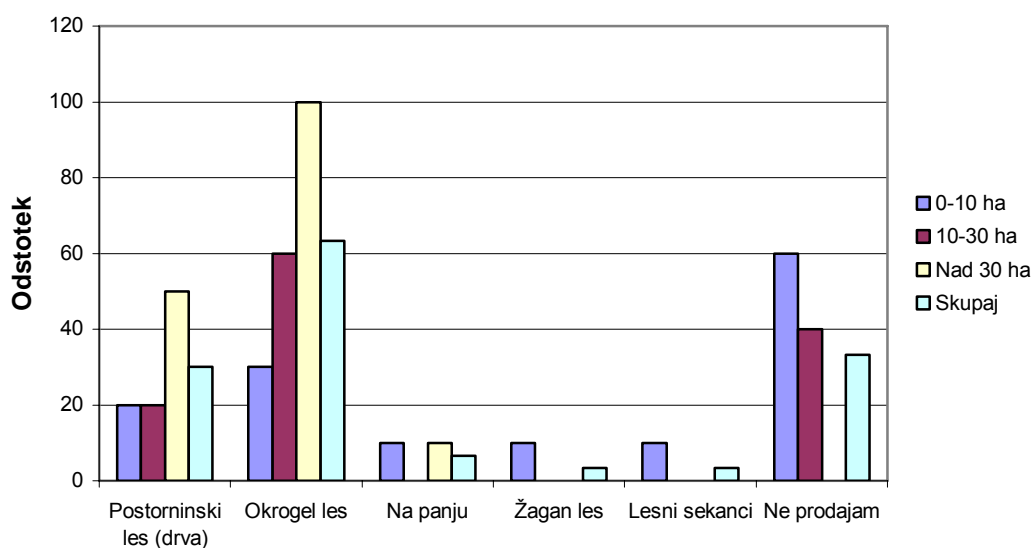
Skupaj les prodaja 67 % lastnikov. V največjem velikostnem razredu posesti les prodajajo vsi lastniki, v srednjem velikostnem razredu posesti les prodaja 60 % lastnikov in v najmanjšem velikostnem razredu 40 % lastnikov. Razlog za tako velik delež uporabe lesa za lastne namene tiči v tradicionalni navezanosti ogrevanja na drva. V občini deluje tudi že nekaj kotlovnice na biomaso, ki ogrevajo večje stanovanjske komplekse, kot so: domovi starejših občanov, šole, ... Uradni podatek za občino Tolmin je 56 % delež stanovanj ogrevanih z lesom (Lesna biomasa, 2009).

Slika 16: Vir ogrevanja lastnikov gozdov

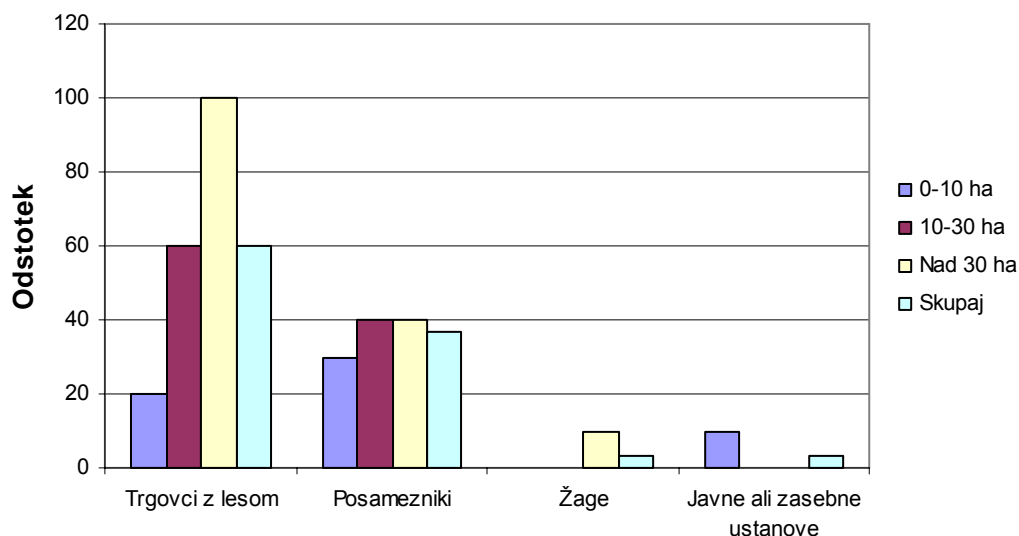
Kot je iz slike 16 razvidno, se velika večina lastnikov, ogreva na drva oz. nekaj jih tudi kombinira drva in olje.

Najpogosteje lastniki prodajajo okrogel les. Okrogolino prodaja kar 63 % lastnikov. Odstotek narašča linearno od manjše posesti proti večji. Veliko lesa se proda tudi kot prostorninski les (drva), skupaj drva prodaja 30 % lastnikov. Spet je ta delež lastnikov največji v največjem velikostnem razredu posesti, in sicer 50 %. Za prodajo lesa na panju se odloča majhen odstotek lastnikov, v vseh treh velikostnih razredih posesti, skupaj 6,7 % lastnikov. En anketiran lastnik, ki ima doma manjšo žago, prodaja žagan les, iz nastalega lesnega odpada pri žaganju pa izdeluje lesne sekance. Tretjina lastnikov pa lesa ne prodaja. Delež lastnikov, ki ne prodaja lesa, je največji v najmanjšem velikostnem razredu posesti (60 %).

Slika 17: Sortiment prodaje lesa iz zasebnih gozdov

Zanimivo je videti tudi, komu lastniki les prodajajo, kdo je porabnik tega lesa in za kaj se uporablja.

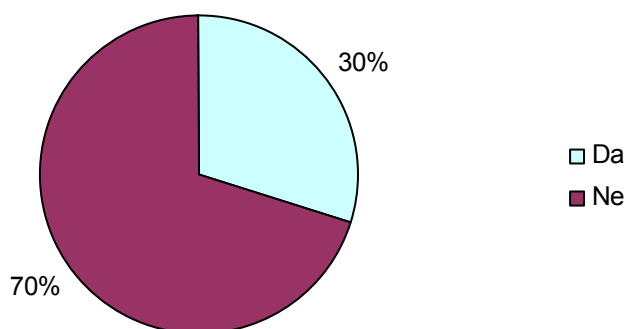
Slika 18: Odjemalci in porabniki lesa iz zasebnih gozdov

Lastniki najpogosteje prodajajo les trgovcem z lesom, to so najpogosteje gozdarske gospodarske družbe, ki se poleg pridobivanja lesa, ukvarjajo tudi z odkupom lesa. Odstotki prodaje lesa trgovcem (slika 18), se skoraj identično prekrivajo z odstotki prodaje okroglega lesa (slika 17), zato sklepamo, da okrogel les po večini odkupujejo trgovci z lesom oz. gozdarske gospodarske družbe. Prostorninski les pa kupujejo pretežno posamezniki za potrebe ogrevanja svojega doma. En anketiran lastnik proda les neposredno žagam in en lastnikov proda les zasebnim ali javnim ustanovam.

7.4 POSEK IN VZROKI ZA NEGOSPODARJENJE NA ZASEBNI GOZDNI POSESTI

7.4.1 Vzroki za neaktivnost po mnenju lastnikov

Na vprašanje, ali ste v zadnjih desetih letih izkoristili možni posek, je 9 lastnikov odgovorilo pritrdilno in 21 lastnikov negativno.

Slika 19: Izkoriščenost možnega poseka

Količino poseka nam kaže naslednja preglednica, ki prikazuje povprečni posek po posameznih velikostnih razredih posesti.

Preglednica 3: Količina poseka na hektar

Velikostni razred posesti:	0-10 ha	10-30 ha	Nad 30 ha	Skupaj
Povprečna površina (ha):	4,5	14,8	53,3	24,4
Povp. količina poseka (m ³)	17	27	106	50
Povprečni posek (m ³ /ha)	3,8	1,8	2,0	2,0

Iz preglednice 3 razberemo, da možen posek ni izkoriščen v drugem in tretjem velikostnem razredu posesti, medtem ko je posek približno realiziran v najmanjšem velikostnem razredu posesti. Povprečna površina posesti v najmanjšem velikostnem razredu posesti znaša 4,5 ha. Povprečna količina poseka v najmanjšem velikostnem razredu posesti znaša 17 m³. Glede na to, da 90 % lastnikov v najmanjšem velikostnem razredu posesti uporablja les za lastno uporabo, da le 40 % lastnikov v tem velikostnem razredu les prodaja ter dejstvo, da večina lastnikov za vir ogrevanja uporablja drva, gre sklepati, da gre pretežni delež posekanega lesa v tem velikostnem razredu posesti za samooskrbo lastnikov z drvni. Enaindvajset lastnikov, ki v zadnjih desetih letih niso izkoristili možnega poseka, smo nato povprašali o vzrokih za neizkoriščenost možne sečnje. Ugotavljali smo, kako na izkoriščenost možne sečnje vplivajo naslednji dejavniki: razdrobljenost in majhnost

zasebne posesti, družbenoekonomski položaj zasebnih lastnikov, opremljenost in usposobljenost, lastne potrebe po lesu, aktivnost javne gozdarske službe.

Lastnike smo pozvali naj izrazijo stopnjo strinjanja za posamezen vzrok (1 - se zelo strinjam, 2 - se strinjam, 3 – ne vem, se ne morem odločiti, 4 - se ne strinjam, 5 - se nikakor ne strinjam).

Preglednica 4: Odgovori zasebnih lastnikov glede pomembnosti vzrokov za neizkoriščenost možnih sečenj

	1	2	3	4	5
V gozdu ni potrebna sečnja	1	4	5	2	9
Lesu ne potrebujem	0	5	10	3	3
Denarja ne potrebujem	1	3	9	5	3
Nizke cene lesa	1	4	11	4	1
Draga sečnja in spravilo	1	7	9	3	1
Nisem usposobljen(a)	1	3	2	4	11
Nisem opremljen(a)	0	2	3	6	10
Posest je premajhna in razdrobljena	5	3	3	4	6
Neurejene meje	0	2	2	5	12
Nepoznavanje lokacije	0	0	4	1	16
Premajhna aktivnost javne gozd. službe	1	0	4	7	9
Nedostopen gozd (oteženo spravilo)	9	4	3	2	3
Gozd imam kot rezervo	1	1	9	9	1

Rezultate smo rangirali in s tem pokazali, kateri so po mnenju lastnikov najpomembnejši vzroki za neizkoriščenost možnega poseka.

Preglednica 5: Vrsteni red vzrokov za neaktivnost zasebnih lastnikov

	1	2	3	4	5	Točk	Rang
Nedostopen gozd	9	8	9	8	15	49	1
Draga sečnja in spravilo	1	14	27	12	5	59	2
Nizke cene lesa	1	8	33	16	5	63	3
Posest je premajhna in razdrobljena	5	6	9	16	30	66	4
Lesi ne potrebujem	0	10	30	12	15	67	5
Denarja ne potrebujem	1	6	27	20	15	69	6
Gozd imam kot rezervo	1	2	27	36	5	71	7
V gozdu ni potrebna sečnja	1	8	15	8	45	77	8
Nisem usposobljen (a)	1	6	6	16	55	84	9
Premajhna aktivnost javne gozd. službe	1	0	12	28	45	86	10
Nisem opremljen (a)	0	4	9	24	50	87	11
Neurejene meje	0	4	6	20	60	90	12
Nepoznavanje lokacije	0	0	12	4	80	96	13

Nedostopnost gozda je po mnenju lastnikov glavni razlog za neaktivnost v njihovem gozdu. Razlog za to je specifična oblikovanost zemeljskega površja za katerega so značilne globoke grape, velike strmine in višinske razlike. Delež težje dostopnih gozdov v občini je kar 18,71 % (Lesna biomasa, 2009).

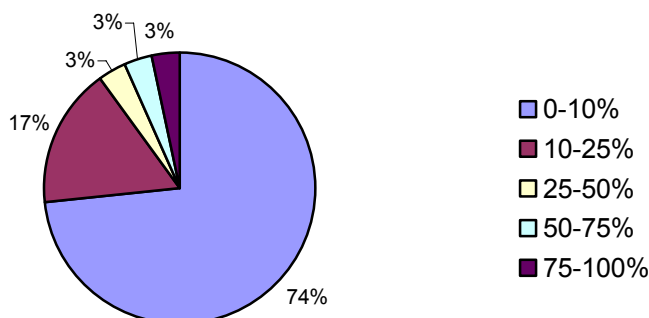
Z nedostopnostjo gozda je posledično povezana tudi draga sečnja in spravilo, ki so jo lastniki kot razlog za neaktivnost postavili na drugo mesto. Na nedostopnih terenih je za spravilo in prevoz lesa potrebno zgraditi nove gozdne prometnice in vlake, kar pa ima za posledico nižji donos od prodanega lesa. Tam kjer pa gre za kombinacijo zahtevnega terena in slabšega sestoja po kvaliteti in lesni zalogi, gre lahko lastnik celo v izgubo. Alternativno klasičnemu spravilu s traktorji predstavlja žičnica. Kar pa spet podraži spravilo lesa in s tem zmanjša donos od posekanega lesa, zato je treba temeljito premisliti na kakšne terene in v kakšne sestojke umestiti žičnico, da bo le ta donosna.

Nizke lastne potrebe po lesu in nizke cene lesa, so lastniki uvrstili na tretje mesto po pomembnosti. Lastniki les uporabljajo predvsem za kurjavo (vsako leto znova) ter tu pa

tam kot gradbeni les ali pa za lesena ostrešja hiš. Izdelki, ki so se včasih izdelovali iz lesa doma, se sedaj ne izdelujejo več (racionalizacija proizvodnje), ker se le te relativno ugodno dobi na trgu in zato so lastne potrebe po lesu zmanjšane. Na drugi strani pa so lastniki nezadovoljni z odkupnimi cenami lesa, ki so v zadnjem času precej padle. Predvsem so nezadovoljni s ceno gozdnih lesnih sortimentov, tako listavcev kot iglavcev, medtem ko so nekoliko bolj zadovoljni s cenami drv. Večjo vrednost lesa bi lahko na eni strani dosegli z licitacijo lesa na drugi strani pa s tehnološko posodobljenim procesom pridobivanja lesa in boljšo organizacijo dela.

Na četrto mesto so lastniki kot razlog postavili premajhno in razdrobljeno posest. Povprečna velikost posesti v GGO Tolmin znaša 1,64 ha, kar to območje tudi v slovenskem merilu postavlja na rep (povprečna velikost posesti v Sloveniji znaša 2,64 ha). Prav tako sta tudi povprečni prirastek, ki znaša 4,48 m³ (v Sloveniji 6,52 m³/ha) in povprečna hektarska lesna zaloga 219,04 m³/ha (v Sloveniji 262,12 m³/ha) pod slovenskim povprečjem (Poročila Zavoda za gozdove Slovenije, 2007). Lastnike, še bolj kot majhnost posesti, moti njena razdrobljenost in z njo povezani logistični problemi glede dostopa oz. povezanosti gozdnih parcel z gozdnimi prometnicami. Kar nekaj lastnikov je izrazilo mnenje, da bi zamenjali svoje parcele, s parcelo v enem kosu, pa čeprav bi bila le ta po površini manjša. Posledice drobljenja gozdne posesti je opisal Winkler (Winkler, 1996). Razdrobljeni zasebni gozdovi so praviloma slabše ohranjeni, imajo nižjo hektarsko lesno zalogo in manjši prirastek, stroški gospodarjenja so večji. Zato je drobljenje zasebne gozdne posesti problem z gospodarskimi posledicami, predvsem pa pada interes za gospodarjenje z gozdom.

Naslednji razlog za neaktivnost lastnikov je ekonomska neodvisnost lastnikov od gozda. Večina anketiranih lastnikov je zaposlenih, delež čistih in mešanih kmetij je majhen (slika 5), prevladujejo dopolnilne kmetije.

Slika 20: Delež dohodka iz gozda

Kot vidimo je daleč največji tisti delež gospodinjstev (74 %), pri katerih dohodek iz gozda predstavlja 0 -10 % družinskega proračuna. Sledijo ji gospodinjstva (17 %) z 10–25 % deležem dohodka iz gozda. Več kot 50 % družinskega proračuna gozd predstavlja pri 6 % gospodinjstev. Ekonomska odvisnost od gozda je torej v splošnem majhna, razen pri majhni skupini lastnikov, katerih dohodek iz gozda predstavlja pomemben vir preživetja (25 % in več družinskega proračuna). Pripravljenost za sečnjo je pri tej skupini lastnikov seveda mnogo večja.

Pojmovanje gozda kot rezervo, se je uvrstilo na sredino lestvice vzrokov za neaktivnost lastnikov. Že zgoraj smo ugotovili (slika 20), da danes večina lastnikov ni ekonomsko odvisna od dohodka iz gozda, marsikateremu lastniku pa predstavlja dodaten vir zaslužka. Lastniki, po večini, vsakoletno sekajo les za samooskrbo z drvmi. Za večje sečnje pa se odločajo (predvsem lastniki, ki niso ekonomsko odvisni od gozda) takrat, kadar potrebujejo dodatna finančna sredstva za investicije različnih vrst, bodisi nakup nove strojne opreme ali investicij v hišo, avto ipd. Lastniki torej do določene mere gozd še zmeraj pojmujejo kot rezervo, kar pa povečini ni ugodno iz gozdnogojitvenega in varstvenega vidika in s tem kakovosti sestojev (pomlajevanje, razmnoževanje podlubnikov ...).

Mnenje, da v gozdu ni potrebna sečnja, se uvršča v skupino manj pomembnih vzrokov za neaktivnost lastnikov. Lastniki se zavedajo, da bi bila v njihovem gozdu potrebna sečnja

(že iz stališča, da je v gozdu potrebno neprestano ukrepati zaradi sanitarnih in gojitvenih razlogov). vendar jo zaradi različnih vzrokov (nedostopnost gozda, nizka cena lesa, pojmovanje gozda kot rezervo), ne izvajajo v dovolj velikem obsegu.

Prav tako lastniki usposobljenost za delo uvrščajo med manj pomembne vzroke za svojo neaktivnost v gozdu. Skoraj vsi anketirani lastniki opravljajo dela v gozdu sami oziroma s pomočjo medsosedske pomoči. Kar 93,3 % lastnikov opravlja sečnjo (66,7 % jih ima narejenih tečaj za varno delo z motorno žago) in 83,3 % spravilo lesa (tečaja za varno delo s traktorjem ima opravljenih 36,7 %), manjši pa je delež lastnikov, ki prevažajo hlodovino (13,3 %). Lahko rečemo, da je usposobljenost anketiranih lastnikov, za opravljanje del, na zadovoljivi ravni. Bolj pa nas skrbi starostna struktura lastnikov, saj je dobra polovica stara med 50 - 65 let, kar pa niso več najboljša leta za opravljanje gozdarskih del oziroma jih bodo ti lastniki vedno težje opravljali. Postavlja pa se vprašanje, kako zainteresirane in večje za delo v gozdu bodo mlajše generacije, ki bodo enkrat te gozdne posesti podedovale.

Med razloge, ki jim lastniki ne pripisujejo večji pomen za svojo neaktivnost, je delo javne gozdarske službe. Lastniki so z delom javne gozdarske službe po večini zadovoljni, tako z delom revirnega gozdarja na terenu (sposobnost motivacije lastnikov gozdov), kot z dejavnostmi, ki jih ZGS izvaja (tečaji za gozdno tehniko, delavnice za gojenje in varstvo gozdov).

Neopremljenost za delo, neurejene meje in nepoznavanje lokacije, so lastniki označili za nepomembne, ker po njihovem mnenju niso razlog za negospodarjenje. Lastniki so za delo v gozdu dokaj dobro opremljeni (to tematiko smo obravnavali v poglavju, kjer smo ugotavljali, kako dobro so lastniki opremljeni). Lastniki tudi trdijo, da so njihove meje urejene ter da vedo, kje potekajo. Dobro poznavanje mej gre prepisati starostni strukturi lastnikov, katerih starost je dokaj visoka. Kot smo že dejali je več kot polovica lastnikov starih med 50 in 65 let, ti pa so živeli v času, ko še ni bila prisotna tolikšna deagrarizacija podeželja in so bili ljudje na gozd bolj navezani, v njem so več delali in se gibali, saj jim je gozd predstavljal pomemben vir prihodka. Tu gre iskati tudi razloge za dobro poznavanje mej in lokacij svojih gozdnih parcel.

7.4.2 Vzroki za neaktivnost po mnenju revirnega gozdarja

Da bi dobili celotno sliko glede gospodarjenja oz. negospodarjenja z gozdovi, smo izvedli še voden pogovor z revirnim gozdarjem revirja Podbrdo, kjer nam je revirni gozdar predstavil svoj pogled na problematiko neaktivnosti lastnikov gozdov.

Po mnenju revirnega gozdarja posek izkorišča 10 % lastnikov (so pa velike razlike po posameznih katastrskih občinah), kar je še manjši odstotek, kot smo ga dobili z anketiranjem lastnikov (30 % lastnikov). Razlog za še manjši odstotek tiči v tem, da smo za našo anketo izbrali lastnike, ki so vsaj delno aktivni pri delu v gozdu, revirni gozdar pa nam je podal podatek na podlagi izkušnje celotne populacije lastnikov gozdov (aktivne, delno aktivne, neaktivne). Zato so se tudi razlikovali podatki dobljeni z anketo, o tem kdo opravlja dela v gozdu, v primerjavi s podatki, ki nam jih je podal revirni gozdar. Po njegovem mnenju 50 % odstotkov del opravijo lastniki sami, 20 % del opravi za njih strojni krožek in 30 % del gozdarske gospodarske družbe.

Revirni gozdar revirja Podbrdo nam je, glede vzrokov za neaktivnost lastnikov gozdov v revirju, naštel naslednje vzroke:

Glavni vzroki za neaktivnost lastnikov gozdov je razdrobljenost posesti in nedostopnost gozdov (res pa je, da je bilo v zadnjih 10 letih narejenih veliko novih gozdnih cest in vlak), odsotnost lastnikov (posledica izseljevanja), nizke cene lesa ter mestoma slabša rastišča. Veliko je tudi varovalnih gozdov, kjer gospodarjenje ni prepovedano, je celo zaželeno, vendar se ne izvaja zaradi težko dostopnih terenov in slabše kakovosti lesa (ni rentabilno). V revirju pa so prisotna tudi boljša rastišča, predvsem na območju Stržišč, Petrovega brda in Bače, kjer so bolj kvalitetni gozdovi in se tudi več gospodari. Dejstvo je tudi, da 60 odstotkov poseka prihaja vedno od iste skupine, kroga ljudi, ki so bolj angažirani od večine ostalih.

Sodelovanje lastnikov v revirju pri izgradnji novih gozdnih prometnic je zadovoljivo (ni sodelovanja = ni prometnice). Nedostopnost gozda v območju revirja je velika, zato je bilo v zadnjem času zgrajenih kar nekaj novih prometnic (leta 2005, denar z ministrstva za

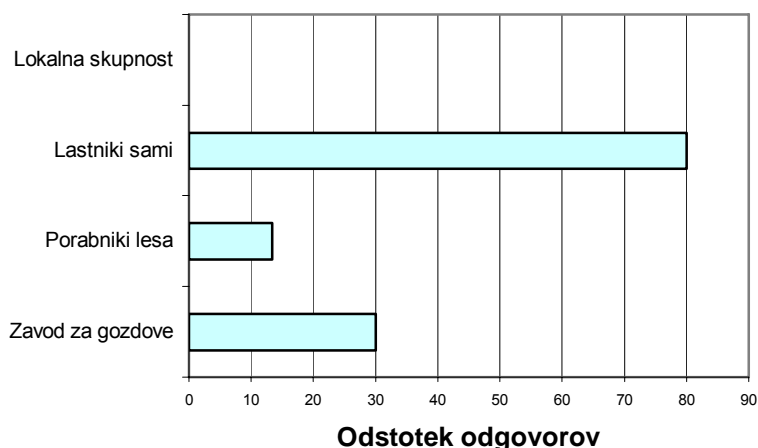
ново gozdno cesto). Problem pa nastane tudi pri vzdrževanju gozdnih cest. V občini jih je cca. 130 km, za vzdrževanje le teh država prispeva skromnih 35.000 €, s strani občine pa ni posluha.

Posekan les, ki ga lastniki prodajo, ne dosega optimalne tržne cene glede na kakovost lesa. Vzroki za to so veliko število posrednikov (pri prodaji lesa), dolge transportne poti lesa (Avstrija, Italija), nerazvita žagarska industrija. Problem je v tem, da nihče za to pristojnih (državne institucije, občina) ne pospešuje rabe lesa in vlaganja v gozdove.

Eno od rešitev, za izboljšanje stanja na področju gospodarjenja z gozdovi, naš sogovornik vidi v povezavi subjektov na področju gojenja, pridobivanja, logistike in rabe lesa. Vse našteto, je po njegovem mnenju, v tesni povezavi drug z drugim in jih za uspešno trajno gospodarjenje z gozdom ne smemo obravnavati posamič, temveč kot celoto. V revirju se trudijo povezovati te subjekte kolikor se da (npr. strojni krožek), vendar se pri tem srečujejo s številnimi težavami, kot so: nerazvita žagarska in lesna industrija, nizke cene lesa, odsotnost lastnikov in nedostopen gozd (nizek odstotek realiziranega poseka), premalo spodbud za vlaganje v gozdove z strani države in občine (Kenda, 2009a).

7.5 PRESOJA SISTEMAVLAGANJ LASTNIKOV GOZDOV IN SUBVENCIJ

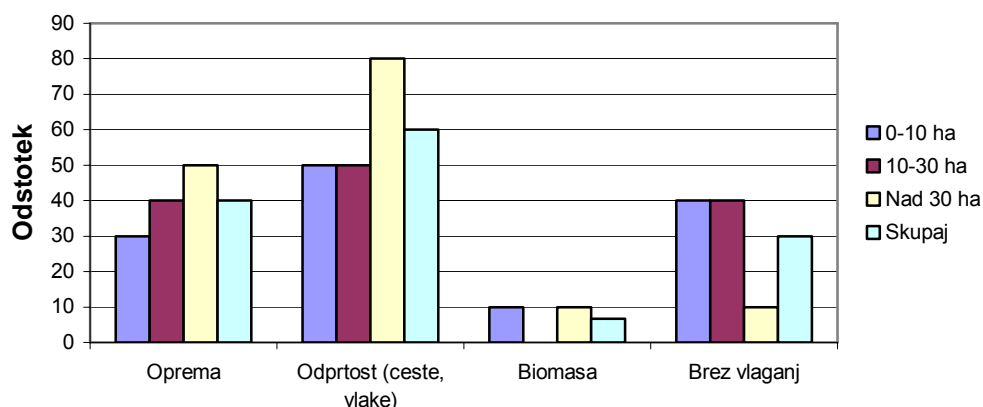
Glede na dano stanje, smo lastnike vprašali, kdo bi moral po njihovem mnenju vzpodbujati procese pridobivanja in prodaje lesa ter v kaj so sami aktivno pripravljene vlagati za doseg boljših rezultatov gospodarjenja z gozdom.

Slika 21: Pospeševalci gospodarjenja z gozdom

Kar 80 % lastnikov je mnenja, da bi se morali sami bolj angažirati pri gospodarjenju v svojem gozdu in trženju lesa. Velik delež teh lastnikov, bi bil v bodoče pripravljen oz. načrtuje, tudi aktivno kaj storiti za to (npr. vlaganja v opremo). 30 % jih meni, da bi na tem področju morale priti do več vzpodbud s strani javne gozdarske službe, 13,3 % lastnikov pa meni, da bi bolj intenzivno gospodarjenje, lahko pospeševali porabniki lesa, predvsem z višjo ceno lesa. Nihče od lastnikov pa ne vidi lokalne skupnosti kot enega izmed pospeševalcev gospodarjenja z gozdom, saj njenega delovanja na tem področju niti ne poznajo.

70 % lastnikov je pripravljenih aktivno vlagati v povečanje možnosti koriščenja potenciala gozdov, 30 % lastnikov pa ni pripravljenih vlagati ali pa so se zadovoljili s sedanjim stanjem.

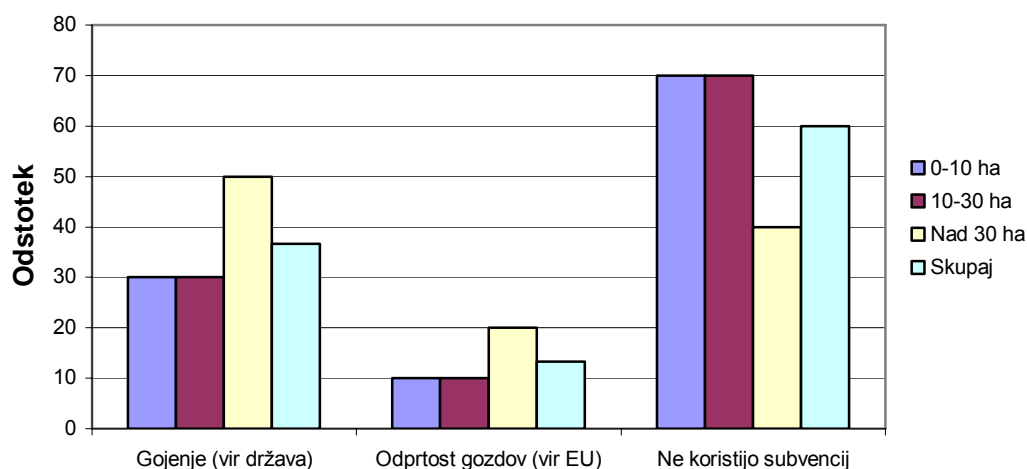

Slika 22: Pripravljenost anketiranih lastnikov za različna vlaganja v gozdarstvu

Kot je razvidno iz slike 22, je dobri dve tretjini lastnikov pripravljenih aktivno vlagati oz. že vlagati v povečanje koriščenja potenciala gozdov. Največ lastnikov bi oz. bo vlagalo v odprtost gozdov (60 %), to je gradnjo gozdnih prometnic, kar je popolnoma razumljivo, saj je nedostopnost gozdov povečini glavni razlog za neaktivnost lastnikov. Medtem ko se za izgradnjo vlak lastniki večinoma odločajo posamič (tu gre za manjšo investicijo), pa se pri gradnji gozdnih cest združujejo z drugimi lastniki, lahko pa gozdno cesto gradi tudi gozdarska gospodarska družba ki jim je skupina lastnikov zaupala sečnjo v svojem gozdu. Na drugem mestu je vlaganje v opremo (40 % lastnikov). Kljub temu, da so anketirani lastniki dokaj dobro opremljeni za delo v gozdu, pa so še zmeraj zainteresirani tako za nakup gozdarske mehanizacije, kot tudi za nakup zaščitnih sredstev za varno delo v gozdu. Dva lastnika (6,7 %), pa sta pripravljena investirati tudi v predelavo biomase, tukaj je mišljen predvsem nakup sekalnika za izdelavo lesnih sekancev.

Grafikon nam tudi jasno pokaže, da se zainteresiranost in pripravljenost vlaganj povečuje z velikostjo posesti. To velja tako pri vlaganju v gozdarsko opremo, kot vlaganju v odprtost gozdov.

Potencialno pomoč pri vlaganjih v gozdove, zagotovo predstavljajo za to namenjene subvencije.

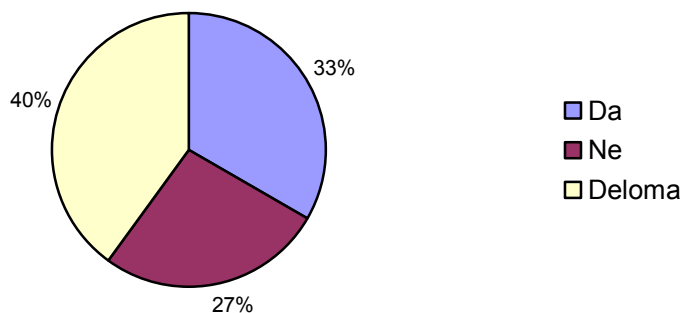

Slika 23: Stopnja izkoriščenosti subvencij glede na vrsto in vir subvencije

Subvencije, namenjene gojenju gozdov, ki jih nudi država, koristi tretjina vprašanih lastnikov, dobra desetina pa jih koristi subvencije oz. ima oddane vloge za pridobitev subvencije namenjene gradnji gozdnih prometnic, ki jih podeljuje Evropska unija. Kot vidimo, je tu še nekaj rezerve, saj kar velik odstotek lastnikov (60 %) ne koristi subvencij namenjenih gozdarstvu. Zato se pojavlja vprašanje, kako lastnike bolj motivirati, da bi bili na področju pridobivanja subvencij bolj dejavni, zlasti pri subvencijah namenjenih gojenju gozdov. Se pa močno povečuje povpraševanje za evropska sredstva namenjena boljši odprtosti gozdov z gozdnimi prometnicami, ki so za lastnike tudi ekonomsko zelo zanimive.

7.6 ZDRUŽENJA LASTNIKOV GOZDOV

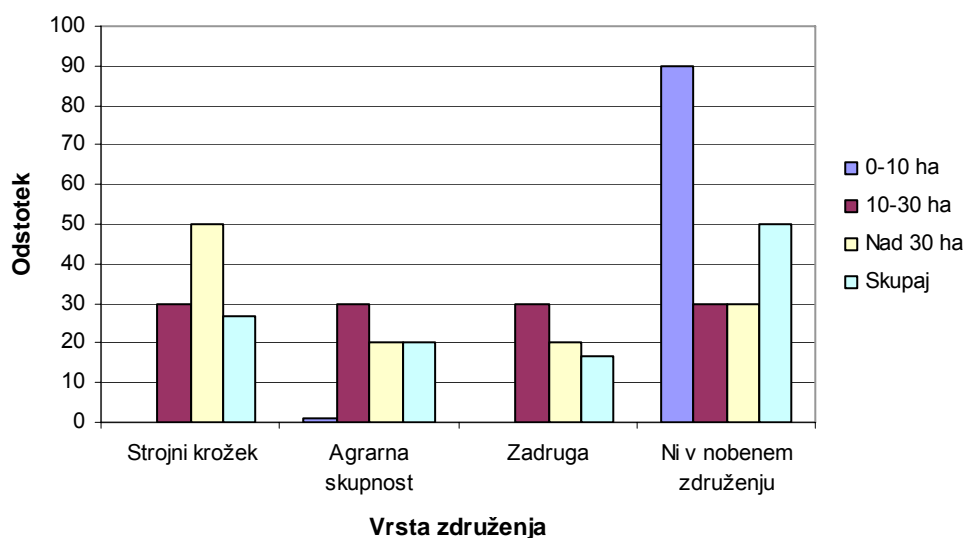
Lastnike smo povprašali, če so seznanjeni z delovanjem raznih oblik združenj lastnikov gozdov, kot so: strojni krožki, agrarne skupnosti in kmetijsko - gozdarske zadruga.

Slika 24: Seznanjenost z delovanjem združenj lastnikov gozdov

33 % lastnikov je z delovanjem združenj lastnikov gozdov seznanjenih, 40 % lastnikov delovanje združenj pozna deloma, 27 % lastnikov delovanje teh združenj ne pozna.

Lastnike smo nato vprašali o njihovi včlanjenosti v ta združenja.

Slika 25: Včlanjenost v združenja lastnikov gozdov

Polovica anketiranih lastnikov ni vključenih v nobeno gozdarsko združenje. Od teh je največ tistih, ki sodijo v najmanjši velikostni razred posesti, kar 90 odstotkov. Skupna vključenost v gozdarska združenja se giblje, pri vseh treh združenjih (SK, AS, zadruga), med 17 in 27 odstotki. Ti odstotki pa bi bili precej višji (drugi in tretji velikostni razred posesti), če jim ne bi povprečja zmanjševali lastniki iz najmanjšega velikostnega razreda posesti. Tudi tu se pokaže, da se članstvo v posameznih gozdarskih združenjih, povečuje z velikostjo posesti.

Vzemimo primer strojnega krožka, v katerega je včlanjenih kar polovica lastnikov iz največjega velikostnega razreda gozdne posesti, vendar v njem ni nobenega lastnika iz najmanjšega velikostnega razreda gozdne posesti. Razlog za večjo zainteresiranost lastnikov večjih gozdnih posesti za članstvo v strojnem krožku gre iskati v tem, da so ti bolj opremljeni in imajo v lasti več gozdarske mehanizacije, kot manjši posestniki, zato so tudi bolj zainteresirani za ponudbo storitev, ker je to tudi eden od načinov kako povečati koriščenje posameznih delovnih sredstev.

Lastnikom smo tudi postavili vprašanje, ali bi se bili v prihodnje pripravljene včlaniti v katero izmed združenj lastnikov gozdov. Polovica jih je odgovorila pritrdilno, drugo polovico ta združenja ne zanimajo.

Pomembno vlogo, pri vzpodbudi vključevanja lastnikov v združenja, ima tudi javna gozdarska služba. Ta tekom delovnega časa obvešča in seznanja lastnike o ugodnostih in prednostih takih združenj.

Pod drobnogled smo vzeli dve obliki združenj lastnikov gozdov (SK Gorjan, AS Sržišče-Kal). Izvedli smo vodeni pogovor s predsednikoma obeh združenj.

7.6.1 Strojni krožek Gorjan

Leta 1994, so se združenja lastnikov začela ustanavljati v Avstriji in Nemčiji. Leta 1996, je bila v Sloveniji ustanovljena Zveza združenj za medsosedsko pomoč. Pobudnik za ustanovitev strojnega krožka Gorjan, je bil zdajšnji predsednik krožka. Leta 1997, se je

začelo pripravljati potrebne stvari za ustanovitev krožka, leta 1998 pa je krožek začel delovati in je prvi pretežno gozdarski krožek v Sloveniji.

Strojni krožek šteje 124 članov. Člani so opremljeni z vsemi delovnimi sredstvi za posek in spravilo kot so: motorne žage, gozdarsko prilagojeni traktorji, traktorske prikolice z nakladalnimi napravami, manjše žičnice ter s hidravličnimi cepilniki in sekalniki za lesno biomaso. Člani strojnega krožka ne opravljajo del, ampak storitve (definicija: opravljanje storitev s kmetijsko - gozdarsko mehanizacijo fizičnim osebam). Največkrat se opravlja sečnja in spravilo, po potrebi tudi gojitvena dela. Znotraj krožka pa se ne gradi cest in vlak, ker to ni v pristojnosti krožka. Nekateri člani opravljajo tudi omenjena gradbena dela, vendar morajo imeti registrirano dopolnilno dejavnost.

Člani SK opravljajo storitve načeloma posamič, lahko pa so organizirani tudi v manjše skupine, kar pa se ne tiče samega krožka. Večinoma storitev opravljajo na zasebnih gozdnih posestih. Plačilo se izvrši vsakemu izvajalcu posebej, na osnovi izdanega računa, ki je narejen na podlagi cenika, ki ga določi minister za finance v soglasju z ministrom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Račun ima tri izvode (enega za naročnika, drugega za izvajalca in tretjega za strojni krožek). Neobdavčeni prihodek na posameznika lahko letno znaša največ 420 € na hektar obdelovalne zemlje + 80 € na hektar gozda, ki ga ima posameznik v lasti ali najemu, vendar skupaj ne več kot 8.000 € na leto. Strojni krožek se ne poslužuje najemanja zunanjih izvajalcev, ker to ni v njihovi pristojnosti, strojni krožek je društvo, katerega temeljni namen je povezovanje lastnikov.

Člani društva prodajajo les kot: prostorninski les, okrogel les, žagan les in lesne sekance. Člani krožka se dogovorijo med seboj in se udeležijo tudi raznih licitacij (Slovenj Gradec, Graz), vendar gre tu za neformalno povezovanje. Po mnenju predsednika strojnega krožka, država na tem področju naredi premalo. Trg z lesom je slabo razvit, kar je posledica nerazvite žagarske industrije. Večina lesa, se tako proda trgovcem z lesom, ki pa ga, preko številnih posrednikov, prodajo v tujino (iglavci - Avstrija, listavci - Italija). S tem so posledično daljše tudi transportne poti, kot če bi temu lesu dodali vrednost že doma. Vse to pa ima za posledico nižje plačilo lesa lastniku. V strojnem krožku imajo trije člani sekalnike za izdelavo lesnih sekancev, kar zadostuje porabi lesne biomase v okolišu.

Problem pa so nizke cene biomase, zato bi bile zelo dobrodošle subvencije s strani države, kot je na primer praksa v nekaterih sosednjih državah (Avstrija).

Znotraj strojnega krožka potekajo izobraževanja in informiranja članov v sodelovanju z Zavodom za gozdove, Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije, Ministrstvom za kmetijstvo in gozdarstvo, Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo v Postojni. Potekajo v obliki raznih tečajev, predavanj, demonstracij, kot so:

- Tečaji za varno delo, ki so pripomogli k bistveno boljši opremljenosti z zaščitno opremo (opremljenost med člani je skoraj 100 odstotna), znotraj krožka poteka tudi nabava zaščitnih sredstev za varno delo v gozdu.
- Tečaji za motorne žage, traktorje in gozdarske prikolice, katerih se udeležujejo tako člani, kot nečlani strojnega krožka. Udeležba teh tečajev je dobra. Do sedaj je bilo izvedenih 12 osnovnih in nekaj nadaljevalnih tečajev za motorno žago, trikrat pa tudi že tečaj za delo v gozdu z traktorjem.
- Tečaji za gojenje in krojenje.
- Predavanje o aktualni kmetijsko - gozdarski politiki.
- Demonstracije in prikaz varnega dela, poudarek na gozdarski in hribovski mehanizaciji.

Strojni krožek Gorjan je bil tudi že dvakrat glavni organizator prireditve Demo les (leta 2003 in 2008).

Strojni krožek Gorjan je tudi član Zveze združenj za medsosedsko pomoč. Zveza za krožek spremlja aktualno dogajanje in obvešča o tem člane, ureja uradne zadeve, organizira seminarje, krožek oskrbuje s pisarniškim materialom. Strojni krožek ima tudi zunanje vire financiranja. Vsako leto potekajo razpisi za društva, ki delujejo v kmetijstvu in gozdarstvu. Ti razpisi so po mnenju predsednika dokaj zahtevni. Subvencije so namenjene društvu (SK), in ne posameznikom znotraj društva. Strojni krožek dobi subvencije na podlagi izdanih računov (višina subvencije je odvisna od aktivnosti članov znotraj krožka). Strojni

krožek je financiran tudi s strani Ministrstva za gozdarstvo in kmetijstvo ter donacij, ki jih prispeva občina.

Glavni namen strojnega krožka, je biti pripravljen na čase, ko bo država začela izvajati strožji nadzor in preganjati delo na črno. Po mnenju predsednika je strojni krožek imenitna stvar, ki jo država omogoča, da na ta način kmetje oz. lastniki gozdov tudi uradno dobijo pravico do dela, kar je tudi glavni namen strojnega krožka (Kenda, 2009b).

7.6.2 Agrarna skupnost Stržišče - Kal

Agrarna skupnost Stržišče - Kal je bila ustanovljena leta 1994, ko je bil sprejet Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnostih ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic. Gozdne površine, ki so bile lastnikom po drugi svetovni vojni odvzete, so s procesom denacionalizacije ponovno vrnjene lastnikom.

AS Stržišče - Kal šteje 40 članov. Člani agrarne skupnosti imajo v solastništvu 472 ha površin. Od tega 370 ha gozdnih površin, ostalo so pašniki v zaraščanju. Največ del (sečnja, spravilo), pri gospodarjenju na gozdnih površinah, izvedejo gozdarske gospodarske družbe (70 %), 10 % del opravijo posamezniki in 20 % del člani agrarne skupnosti s skupinskim delom. Poleg sečnje in spravila, se opravlja še gojitvena dela ter gradnja gozdnih cest in vlak. V zadnjem času je bilo prav na področju gradnje cest in vlak storjeno veliko dela, zgrajeno je bilo sorazmerno veliko tako novih gozdnih cest, kot vlak. Gradnjo le teh zaupajo posameznim gradbenim izvajalcem, ki jih financirajo z lastnimi sredstvi, bili pa so tudi že uspešni pri razpisu za pridobitev del nepovratnih sredstev, ki jih prav za potrebe izgradnje novih gozdnih cest in vlak, podeljuje Evropska unija. Agrarna skupnost pa tudi sama financira, ob skromnih občinskih sredstvih, vzdrževanje gozdnih cest in vlak.

Posekan les prodajo, kot okrogel les, najboljšemu ponudniku. Denar od prodanega lesa gre v skupno blagajno. Del denarja se porabi za investicije in vzdrževanje gozdnih prometnic, dobiček se porabi za potrebe in investicije krajevne skupnosti Stržišče. Če pa član agrarne

skupnosti potrebuje les zase in tudi sam poskrbi za sečnjo in spravilo, del lesa plača, del pa dobi zastonj (približno pol cene lesa), odvisno od spravilnih razmer (Kikelj, 2009).

7.7 GOZDARSKI GOSPODARSKI DRUŽBI SGG IN MMG

Na področju občine Tolmin delujeta dve gozdarski gospodarski družbi. Večje podjetje SGG, katero gospodarjenje je v veliki meri osredotočeno na državne gozdove, za katere imajo tudi podpisano koncesijo, ter njeno hčerinsko podjetje MMG, ki izvaja gozdarska dela v zasebnih gozdovih. Delovanje obeh podjetij krepko presega meje same občine Tolmin. SGG gospodari na celotnem GGO Tolmin. Podjetje je razdeljeno na štiri enote: Tolmin, Idrija, Ajdovščina ter Trnovo. MMG pa lesno surovino pridobiva v gozdovih na področju od Bovškega na severu do Idrijskega in Cerkljanskega na vzhodu ter Kanalske doline na jugu.

SGG zaposluje 100 ljudi, katerih izobrazbena struktura je naslednja: 29 % priučenih, 34 % poklicna šola, 21 % srednja šola, 6 % višja šola, 10 % visoka šola. Poleg tega sodelujejo tudi z zunanjimi pogodbenimi izvajalci del, predvsem na področju spravila in prevoza lesa, kar predstavlja 10-15 % vseh del. Opremljenost z delovnimi sredstvi za delo v gozdu je naslednja: 4 traktorji, 7 gozdarskih kamionov z nakladalno napravo, 3 žičnice (Syncrofalke, dva s procesorsko glavo), 1 zgibna prikolica, 1 stroj za sečnjo, 2 bagra, 1 greder, 1 rovokopač.

Družba MMG zaposluje 9 ljudi. 2 zaposlena imata visokošolsko izobrazbo, ostali so priučeni oziroma imajo poklicno ali srednješolsko izobrazbo. Družba ima v lasti 2 traktorja ter 1 gozdarski kamion z nakladalno napravo. Sodelujejo pa kar z 20 zunanjimi pogodbenimi delavci (sekači, prevozniki lesa, gradbenimi strojniki, žičničarji).

Preglednica 6: Letni posek SGG in MGG

Posek / G.g. družba	Državni gozd (m ³ /leto)	Občinski gozd (m ³ /leto)	Zasebni g. (sami) (m ³ /leto)	Zasebni g. (odkup na kam. cesti) (m ³ /leto)	Skupaj (m ³ /leto)
SGG	87.000 (73 %)	4.400 (4 %)	10.000 (8,5 %)	17.000 (14,5 %)	118.400
MGG	-	-	17.500 (70 %)	7.500 (30 %)	25.000

Kot vidimo, SGG skoraj tri četrtine lesa pridobi v državnih gozdovih (kjer je tudi realizacija sečnje blizu načrtovanega poseka), medtem ko MMG ves les pridobi v zasebnem sektorju oz. les od zasebnih lastnikov odkupi na kamionski cesti. Te količine lesa se ne nanašajo samo na občino Tolmin, temveč na vsa zgoraj našeta območja, kjer podjetji izvajata posek.

Preglednica 7: Izvajalci del v zasebnem gozdu

Vir/ Izvajalec del	Lastnik	Strojni krožek	Gozd. gosp. družba
Anketa	68 %	26 %	6 %
MMG	20 %	20 %	60 %
Revirni gozdar	50 %	20 %	30 %
Povprečje	46 %	22 %	32 %

V preglednici 7 so zbrani podatki iz treh virov (anketa lastnikov gozdov, gozdarsko izvajalsko podjetje, revirni gozdar), ki smo jih pridobili tekom naše raziskave. Povedo nam, kdo in v kakšnih deležih opravlja dela v zasebnem gozdu. Iz teh podatkov smo nato izračunali povprečje, da bi dobili okvirno sliko gospodarjenja v zasebnem gozdu. Podatki, dobljeni z našo metodo kažejo, da se uslug gozdarskih podjetij v zasebnem sektorju poslužuje slaba tretjina lastnikov.

Največji izziv pri gospodarjenju izvajalskih podjetij v zasebnih gozdovih, zaradi razdrobljenosti posesti, predstavlja pridobivanje soglasij lastnikov, pri izgradnji novih gozdnih prometnic. Praksa izvajalskih podjetij v zasebnih gozdovih je namreč taka, da se

na področjih kjer gozd ni odprt, izbere večjo površino (zaradi rentabilnosti gospodarjenja), kamor se umesti novo gozdno prometnico, kamor bo kasneje gravitiralo spravilo lesa.

V občini je veliko težje dostopnih terenov, kjer je potrebna postavitve žičnice. SGG je znano po tem, da je pri spravilu lesa z žičnico, tako po opremljenosti, kot po usposobljenosti kadra med vodilnimi v Sloveniji. Gospodarjenje na takih terenih v posameznih primerih ni rentabilno, vendar je kljub temu potrebno zaradi opravljanja določenih gojitvenih in varstvenih del (državni gozdovi).

Zanimalo nas je tudi, koliko lesa ostane v Sloveniji in koliko se ga proda v tujino ter v kakšni obliki oz. za kakšne predelovalne namene se les prodaja.

Preglednica 8: Tržni deleži prodaje lesa SGG in MMG

Porabnik lesa/ G. g. družba	Slovenija	Italija	Avstrija
SGG	hlodovina iglavcev in listavcev (žage), drva ter les za predelavo	les za predelavo	hlodovina iglavcev
	60 %	40 %	
MMG	hlodovina iglavcev in listavcev, les za predelavo (iverne plošče, peleti), drva	drva, hlodovina bukve, les za predelavo (iverne plošče, peleti)	hlodovina iglavcev
	27 %	50 %	23 %

Iz preglednice 8 je razvidno, da ima SGG nekoliko večji tržni delež prodaje v Sloveniji, medtem ko je MMG bolj izvozno naravnani.

V sami občini Tolmin ostane okvirno 10 % vsega lesa (2.500 m³), ki ga pridobi MMG in tretjino lesa, ki ga SGG pridobi v sami občini (3.000 m³), skupaj približno 5.500 m³. Ta les se večinoma porabi za drva, nekaj pa ga razžagajo manjše žage. Razlog za tako majhno porabo lesa se nahaja v nerazviti lesno predelovalni industriji v občini, saj je le ta vsa propadla. Na področju občine deluje le nekaj manjših žag.

Izkupiček lesa trenutno ni optimalen, glede na dano kakovost. Trenutno so slabši časi za listavce, težko je prodati hlodovino bukve in javorja oziroma se ta prodaja pod ceno glede na svojo kakovost. Najbolje se da prodati iglavce boljše kakovosti. Za furnirski les listavcev pa vedno dobiš največ glede na vloženo delo.

Obe družbi se ukvarjata tudi z izdelavo sekancev iz lesne biomase, katero je mogoče uporabiti za številne namene, kot so: ogrevanje stanovanjskih objektov, energetiko, pridobivanje izolacijskih materialov. MMG izdeluje lesne sekance, vendar zanjo ni prevelikega zanimanja s strani kupcev, nekaj sekancev prodajo v tujino, kjer jih naprej predelajo v pelete. Prav tako v SGG-ju proizvedene sekance iz sečnih ostankov prodajajo naprej, kot surovino za izdelavo ivernih plošč. SGG se tudi intenzivno dogovarja z elektrarno na biomaso, ki se bo v bližnji prihodnosti odprla v Italiji, kjer naj bi bil prav SGG glavni dobavitelj lesnih sekancev.

Obe družbi vidita svoje rezerve v nižanju stroškov dela z uvajanjem novih tehnologij, izboljšavi kvalitete dela (krojenje, škode v gozdovih), izdelavi biomase ter prilagajanju kupcem (Čibej in Jakus, 2009; Kranjc, 2009).

7.8 OBČINA TOLMIN

Nekaj, sicer skopih informacij, o vlogi in pomenu gozdarstva ter z njo povezane lesno predelovalne industrije za občino Tolmin, smo izvedeli od predstavnice občine. Po njenem mnenju, je sodelovanje s službami (ZGS, KGZS,), ki so zadolžene za področje gozdarstva in z njim povezane dejavnosti, zadovoljivo. Občina nima izdelanega nobenega programa razvoja gozdarstva in lesnopredelovalne dejavnosti v občini, kakor tudi nima izdelanega programa, kako vzpodbujati lastnike gozdov za aktivnejše gospodarjenje. S strani občine tudi ne obstajajo olajšave (subvencije), za vzpodbujanje gozdarske dejavnosti in žagarske ter lesno predelovalne industrije (Tuta, 2009).

8 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI

Namen naloge je, kot smo to opredelili na začetku, preučiti procese pridobivanja in prodaje lesa na zasebni in državni gozdni posesti v občini Tolmin. V zvezi s to tematiko, smo postavili nekaj hipotez, katere bomo v nadaljevanju potrjevali oz. zavračali.

Povprečni posek na hektar se med lastniki v posameznih velikostnih razredih posesti bistveno ne razlikuje, celo v najmanjšem velikostnem razredu je največji, čemur je vzrok samooskrba lastnikov z drvni. Zato pa količina poseka strmo narašča od najmanjšega proti največjemu velikostnem razredu posesti. Lastniki večjih gozdnih posesti v splošnem namenijo več sredstev za nakup novejše, tehnološko modernejše opreme za delo v gozdu ter se tudi bolj zavedajo pomena delovnih zaščitnih sredstev ter strokovnega usposabljanja z različnimi delovnimi sredstvi za varno delo v gozdu

Pri skupini lastnikov, kjer gozd predstavlja pomemben vir preživetja, je pripravljenost za sečnjo mnogo večja. To so lastniki, ki živijo na čistih in mešanih kmetijah in imajo v lasti večjo gozdno posest. Ti lastniki se tudi bolj zavedajo pomena gozda z vidika trajnosti, zato tudi več časa posvečajo gojitvenim delom. Iz vsega naštetega lahko ugotovimo, da se specifični vzorci organizacije gozdarskih del pojavljajo v soodvisnosti z velikostjo gozdnih posesti in socialnim položajem lastnikov gozdov.

Kar 70 % anketiranih lastnikov (po mnenju revirnega gozdarja celo 90 %), iz vseh treh velikostnih razredov posesti, ne izkorišča možnega poseka. Glavni vzrok po mnenju lastnikov je nedostopen gozd. Posledično sta draga tudi sečnja in spravilo, saj je za gospodarjenje na takih terenih potrebno zgraditi nove gozdne prometnice, kar predstavlja dodaten strošek in če tu upoštevamo še nizke cene lesa, je gospodarjenje v posameznih manj kakovostnih sestojih za lastnika lahko nezanimivo. Dodaten problem predstavlja še majhna in razdrobljena posest, kar povzroča dodatne logistične probleme. Za naštetimi vzroki, ki se verižno navezujejo en na drugega, so lastniki izpostavili nizko lastno potrebo po lesu in ekonomsko neodvisnost od gozda. Lastniki po večini finančno niso odvisni od gozda, saj so zaposleni v drugih panogah, gozd jim predstavlja dodaten vir zaslužka ter v

veliko primerih surovino za kurjavo. Vzroki kot so: neusposobljenost, neopremljenost za delo v gozdu, nepoznavanje lokacije, neurejene meje, so za lastnike drugotnega pomena.

Velika večina lastnikov je mnenja, da so oni sami tisti, ki bi se morali bolj angažirati pri gospodarjenju na svoji posesti ter trženju posekanega lesa. Slabo tretjino jih meni, da bi na tem področju moralo priti do več vzpodbud s strani javne gozdarske službe, z delovanjem katere so lastniki večinoma zadovoljni. Nekaj lastnikov je mnenja, da bi tu lahko aktivnejšo vlogo odigrali porabniki lesa, predvsem z višjimi odkupnimi cenami. Nihče od lastnikov ni omenil lokalne skupnosti (občina Tolmin), katera meni, da je sodelovanje s službami, ki so zadolžene za področje gozdarstva, zadovoljivo. Nima pa zapisanega programa za razvoj gozdarstva in za to področje ne namenja sredstev, s katerimi bi vzpodbujala lastnike k aktivnejšem gospodarjenju. Verjetno je to tudi razlog, da lastniki delovanje lokalne skupnosti ne poznajo in jo zato ne vidijo kot potencialnega pospeševalca gospodarjenja z gozdom.

Lastniki vidijo glavno rezervo pri gospodarjenju v večji odprtosti svojih gozdnih posesti z gozdnimi prometnicami. Na tem področju so lastniki pripravljene največ storiti, da se stanje izboljša. Presenetljivo velik odstotek lastnikov je tudi pripravljen vložiti sredstva za izboljšanje svoje opremljenosti za delo v gozdu, tako delovne kot zaščitne. Tretjina lastnikov koristi subvencije namenjene gojenju gozdov, 10 % lastnikov pa koristi oz. ima oddane vloge za pridobitev subvencij, ki jih za gradnjo gozdnih prometnic podeljuje Evropska unija. Povpraševanje po teh subvencijah, zaradi neposredne ekonomske koristi lastnikov, hitro narašča. Se pa z večanjem posesti povečuje tako pripravljenost lastnega vlaganja, kot poraba subvencij za povečanje koriščenja potenciala gozdov.

Tudi članstvo, v raznih oblikah združenj lastnikov gozdov, narašča z večanjem gozdne posesti. V občini sta za gozdarstvo najbolj razširjeni in aktualni dve obliki združenj lastnikov gozdov, in sicer strojni krožki ter agrarne skupnosti. Glavne prednosti strojnih krožkov so, da člani le teh lahko ponujajo storitve s kmetijsko – gozdarsko mehanizacijo ter tudi zaračunajo storitev, ne da bi bilo to v nasprotju z zakonom. Na ta način je gozdarska mehanizacija boljše in večkrat uporabljena, kar pripomore k večji konkurenčnosti lastnikov gozdov pri gospodarjenju na zasebni posesti. Za člane krožka so organizirana

številna predavanja, demonstracije, tečaji, kar povečuje osveščenost in strokovno usposobljenost članov. Po naših raziskavah, člani strojnih krožkov, opravijo že petino vseh gozdnih del na zasebni posesti. Druga pomembna oblika združenj so agrarne skupnosti. Pod drobnogled smo vzeli agrarno skupnost Stržišče – Kal, ki je lep primer medsebojnega sodelovanja lastnikov gozdov. Ker je gozdna posest v solastništvu, gre tu za večjo gozdno posest, na kateri je lažje načrtovati gradnjo gozdnih prometnice, saj ni potrebno pridobivati soglasij lastnikov, kar poenostavi problem odprtosti gozdov.

Izkoriščenost strojev za delo v gozdu je največja pri gozdarskih gospodarskih družbah, kar je povsem razumljivo, saj se one z gospodarjenjem gozdov ukvarjajo profesionalno, zato so tudi delovna sredstva, s katerimi razpolagajo, v obratovanju pretežni del leta. Usposobljenost delovnega kadra je po večini boljša kot v zasebnem sektorju. Tudi sama opremljenost teh družb je boljša, saj razpolagajo z mehanizacijo za gradnjo gozdnih prometnic, z gozdarskimi kamioni za prevoz lesa, s stroji za sečnjo in gozdarskimi žičnicami za delo na najtežje dostopnih terenih. Posledica vsega tega so tudi višji delovni učinki, kot pri zasebnih lastnikih.

Tretjina lastnikov se zaradi zgoraj naštetega že poslužuje najemanja gozdarskih gospodarskih družb. Več kot polovica lastnikov je starih med 50 in 65 let, kar je zaskrbljivo dejstvo, saj se aktivna populacija stara, mladih, ki bi bili pripravljeni delati v gozdu, pa je vse manj, zato je pričakovati, da se bo trend posluževanja uslug gozdarskih gospodarskih družb povečeval.

Prodaja lesa na zasebni posesti narašča z njeno velikostjo, največ lesa se proda kot okrogel les trgovcem z lesom, sledi prodaja prostorninskega lesa, ki se največkrat prodaja posameznim gospodinjstvom. Cene lesa trenutno niso prav visoke, prihaja celo do tega, da se lastnikom včasih bolj splača prodajati drva kot okrogel les, sploh če je hlod slabše kakovosti. Problem pri prodaji lesa predstavlja veliko posrednikov preko katerih gre les ter dolge transportne poti, saj se velik del lesa proda v tujino (Italija, Avstrija). Za to je kriva dokaj slabo razvita žagarska in lesno predelovalna industrija v Sloveniji ter v sami občini, kjer razen nekaj manjših žag, praktično ne obstaja. V občini. Gozdarske gospodarske družbe imajo pred zasebnimi lastniki pri prodaji lesa določeno prednost, saj bolje poznajo

trg ter imajo več izkušenj in znanja pri trženju lesa. Najbolje se prodaja les iglavcev, pod ceno pa se prodaja les listavcev, kot sta bukev in javor. V splošnem pa velja, da trenutni izkupiček od prodaje lesa ni optimalen glede na njegovo kakovost.

Obe gozdarski gospodarski družbi v občini se ukvarjata tudi z izdelavo lesnih sekancev, vendar je ta tržni delež majhen. Za lesne sekance je zaenkrat premalo zanimanja, nekaj se jo proda v tujino, kjer jo predelajo naprej v lesne pelete, SGG-ju se obeta posel z italijansko elektrarno na lesno biomaso, tako da je na tem področju še veliko rezerv. Trenutno pa še ne moremo trditi, da izdelava lesnih sekancev, bistveno pripomore k večji konkurenčnosti gospodarjenja gozdarskih družb.

Naj zaključimo z razmislekom, kako potencialno lesu dodati vrednost doma oz. v sami občini. Dejstvo je, da gre veliko lesa preko meje, predvsem hlodovine, brez vsake dodane vrednosti. Na ta način je v veliki meri izničen stoletni trud slovenskih gozdarjev, ki so te gozdove gojili.

Ustanavljanje večjih lesno predelovalnih obratov v občini in njeni bližnji okolici verjetno ne bi bilo smiselno. Ena od možnosti nadgraditve primarne predelave lesa bi lahko bilo povezovanje z izdelovalci, v zadnjem času vse bolj priljubljenih lesenih nizkoenergijskih hiš. Za te hiše bi lahko izdelovali leseni skelet, iz lesne biomase pa pridobivali izolacijski material ter izdelovali lesna tvoriva. Na ta način bi oplemenitili dodano vrednost lesa, saj bi les ostal v okolju kjer je zrasel. Smiselna bi bila tudi postavitve novih kotlovnice na lesne sekance, zlasti za ogrevanje večjih stanovanjskih objektov, kjer bi se porabila lesna biomasa, ki ni primerna za nadaljnjo predelavo.

Mizarski obrtniki bi morali strmeti k izdelavi visokokakovostnih izdelkov iz masivnega lesa z veliko dodano vrednostjo. Veljalo pa bi razmisliti tudi o možnosti organizacije licitacije lesa, saj ima občina, glede potencialnega trga kupcev, dokaj ugodno lego.

Na državi pa je, da postavi jasnejše cilje in strategije slovenske gozdno - lesne panoge ter jih, kot je to praksa v sosednjih državah, ustrezno finančno podpre in preko lokalnih skupnosti tudi udejstvuje.

9 POVZETEK

Tri četrtine gozdov v Sloveniji je v zasebni lasti, ostalo so državni in občinski gozdovi. Število lastnikov zasebne posesti se povečuje, kar ima za posledico večjo razdrobljenost posesti. Medtem ko je posek v državnih gozdovih približno realiziran pa v zasebnih gozdovih temu ni tako. Neaktivnost lastnikov pa vpliva na slabšo negovanost in kvaliteto gozdov.

Glavni namen diplomske naloge je bil preučiti procese pridobivanja in prodaje lesa na zasebni in državni gozdni posesti v občini Tolmin. V ta namen smo z vodenimi pogovori pridobili podatke od različnih subjektov na področju gozdarstva in z gozdarstvom povezanih dejavnosti ter izvedli anketo med 30 lastniki gozdov, ki smo jih izbrali s sistematičnim vzorčenjem glede na velikost gozdne posesti. Anketirani so bili lastniki, ki so vsaj deloma aktivni pri gospodarjenju na svoji posesti.

Anketirance smo vprašali o splošnih podatkih, o opremljenosti in usposobljenosti za opravljanje gozdnih del, o količini poseka in vzrokih za neaktivnost, o vlaganjih v gozdove, njihovem medsebojnem združevanju ter prodaji lesa.

Več kot polovica lastnikov gozdov je starih med 50 in 65 let, mladih lastnikov je malo, kar ni ravno vzpodbudno dejstvo, kar se tiče gospodarjenja v prihodnje. Največ je lastnikov z opravljeno poklicno ali srednjo šolo, sledijo lastniki z osnovnošolsko izobrazbo, visokošolska ali univerzitetna izobrazba je redkost. Več kot polovica kmetij je v izvedenem primeru dopolnilnih, slaba petina lastnikov ne živi na kmetiji, nekaj manj je mešanih kmetij, še redkejše pa so čiste kmetije.

Lastniki v vseh treh velikostnih razredih so dokaj dobro opremljeni za delo v gozdu. Veseli predvsem velik odstotek novih, sodobnih motornih žag in trend kupovanja novih, varnejših hidravličnih cepilcev. Povprečne starosti traktorjev linearno naraščajo z manjšim velikostnim razredom posesti. Podobno velja tudi za opremljenost z zaščitnimi sredstvi za varno delo v gozdu, kjer odstotek opremljenosti z zaščitnimi hlačami prav tako narašča z velikostjo posesti. Z velikostjo posesti narašča tudi število lastnikov z opravljenim tečajem

za varno delo z motorno žago in tečajem za varno delo z traktorjem. Gozdna dela kot so: sečnja, spravilo, izdelava drv opravlja presenetljivo visok odstotek lastnikov v vseh treh velikostnih razredih posesti. Z večanjem posesti narašča tudi število lastnikov, ki opravljajo gojitvena dela. Prevoz hlodovine pa je po večini domena odkupovalcev lesa na kamionski cesti.

Dobri dve tretjini anketirancev ne izkorišča možnega poseka, za kar je glavni razlog nedostopen gozd, s tem pa je povezana draga sečnja in spravilo. K neaktivnosti lastnikov gotovo tudi veliko pripomorejo nizke cene lesa, premajhna in razdrobljena posest ter ekonomska neodvisnost od gozda. Z večanjem gozdne posesti pripravljenost za sečnjo narašča, to zlasti velja za lastnike, katerim gozd predstavlja pomemben vir dohodka. Narašča pa tudi članstvo v posameznem združenju lastnikov gozdov. Eden takih primerov so strojni krožki, katerega glavna prednost je boljša izkoriščenosti gozdarske mehanizacije lastnikov. Zadovoljstvo lastnikov z različnimi oblikami združenj je na dokaj visoki ravni. Tudi opravljanja gojitvenih del in koriščenje subvencij narašča z velikostjo posesti. Narašča predvsem povpraševanje po subvencijah za gradnjo gozdnih prometnic, katerih vir je Evropska unija.

Slaba polovica lastnikov opravlja dela v gozdu sama, dobra četrtina za izvedbo del najema gozdarske gospodarske družbe, slaba četrtina pa se poslužuje storitev strojnih krožkov. Zaradi starostne strukture lastnikov ter boljše opremljenosti in usposobljenosti gozdarskih gospodarskih družb ter strojnih krožkov, je v prihodnje pričakovati zmanjšanje opravljenih gozdnih del v lastni režiji lastnikov.

Zasebni lastniki in gozdarske gospodarske družbe večino lesa prodajo kot hlodovino, nekaj se ga proda kot drva, nekaj pa kot les za celulozo. Zaradi dokaj slabo razvite žagarske in lesno predelovalne industrije v Sloveniji, se velik del lesa proda v tujino, na ta način pa les odhaja čez mejo brez vsake dodane vrednosti.

10 VIRI

Agrarne skupnosti. Ljubljana, AJPES.

http://www.ajpes.si/prs/rezultati.asp?podrobno=0&naziv=agrarna%20skupnost&maxrec=20&frm_pos= (12.4.2009)

Beguš J. 2005. Razvoj gozdarskega izobraževanja in svetovanja zasebnim lastnikom gozdov v Sloveniji.

http://www.waldwissen.net/themen/wald_gesellschaft/oeffentlichkeitsarbeit/wsl_forestry_extension_slovenia_SL (10.5.2009)

Čibej L., Jakus V. »Predstavnik gozdarske gospodarske družbe SGG«. Tolmin, Soško gozdno gospodarstvo (osebni vir, maj 2009)

Gozdovi OE Tolmin. 2005. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

<http://www.zgs.gov.si/slo/obmocne-enote/tolmin/gozdovi-obmocja/index.html> (12.5.2009)

Kenda M. »Revirni gozdar«. Podbrdo, Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin. (osebni vir, apr. 2009a)

Kenda M. »Predsednik strojnega krožka Gorjan«. Podbrdo, Strojni krožek Gorjan. (osebni vir, apr. 2009b)

Kikelj V. »Predsednik agrarne skupnosti Stržišče - Kak«. Stržišče. (osebni vir, apr. 2009)

Kotar M. 1977. Statistične metode: izbrana poglavja za študij gozdarstva. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo: 374 str.

Kranjc H. »Predstavnik gozdarske gospodarske družbe MMG«. Most na Soči, MMG. (osebni vir, maj 2009)

Lesna biomasa - potenciali po občinah.

<http://www.biomasa.zgs.gov.si/index.php?p=obcine> (13.4.2009)

Malovrh Š. 2006. Povezovanje lastnikov gozdov kot ukrep za povečanje konkurenčnosti v zasebnih gozdovih ob uvajanju sodobnih tehnologij. Gozdarski vestnik, 64, 10: 451-461

Medved M. 2000. Gozdnogospodarske posledice posestne sestave slovenskih zasebnih gozdov: doktorska disertacija (BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozal.: 228 str.

Medved M. 2003: Posestne razmere in pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih. Gozdarski vestnik, 61, 9: 347-359

Občina Tolmin: spletna stran.

<http://www.tolmin.si/predstavitev/> (13. 5.2009)

Polajnar T. 2008. Proizvodnja in prodaja visokovrednega lesa na licitaciji. Gozdarski vestnik, 66, 10: 502-504

Poročila Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2006. 2007. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.

http://www.zgs.gov.si/fileadmin/zgs/main/img/PDF/LETNA_POROCILA/Por_o_gozd_2006.pdf (20.5.2009)

Pravilnik o pogojih za oprostitev plačila dohodnine od prejemkov iz medsosedske pomoči med kmetijskimi gospodarstvi v okviru strojnih krožkov. Ur. l. RS, št. 141/06

Proizvodno trgovsko podjetje MMG d. o. o.

<http://www.mmgles.com/> (12.4.2009)

Resoluciji o nacionalnem gozdnem programu. 2007. Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 108 str.

Rozman J. 2007 Subvencije EU za gospodarjenje z gozdovi. Kmečki glas, 24: 9
http://www.infosvet.si/index.php?option=com_content&task=view&id=1173&Itemid=84 (1.6.2009)

Soško gozdno gospodarstvo Tolmin d. d.
<http://www.sgg-tolmin.si/> (12.4.2009)

Ščančar R., Bizjak M. 2005. Razvojni program podeželja za severozahodni višinski del Severne primorske. Posoški razvojni center. (15.1.2005)
<http://www.prc.si/publikacije/ostale-publikacije/razvojni-program-podezelja-za-severozahodni-visinski-del-severne> (12.5.2009)

Tavčar J. 2005. Gozdnogospodarski vidiki izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti zasebnih gozdov: doktorska disertacija (BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire). Ljubljana, samozal.: 83 str.

Tuta V. »Predstavnica občine Tolmin«. Tolmin, Občina Tolmin. (osebni vir, junij 2009)

Vlaganja v gozdove iz sredstev proračuna Republike Slovenije. 2005. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije.
<http://www.zgs.gov.si/slo/delovna-podrocja/gojenje-gozdov/subvencije/index.html> (25.5.2009)

Zakon o dohodnini (ZDoh-2). Ur. l. RS, št 117/2006

Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (ZPVAS). Ur. l. RS, št. 5/1994

Zveza strojnih krožkov.

<http://www.s-k.si/namen.html> (12.4.2009)

Winkler I. 1996. Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi: študijsko gradivo za višješolski študij. 2. dopolnjena izd. Ljubljana, BF, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 129 str.

11 ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Janezu Krču za pomoč in strokovno vodstvo pri izdelavi diplomske naloge. Ravno tako se zahvaljujem vsem, ki so si vzeli čas (osebam, ki so sodelovale pri vodenih pogovorih ter lastnikom gozdov, ki so sodelovali pri izpolnjevanju anket) in na ta način prispevali svoj delež pri procesu nastajanja diplomske naloge.

Zahvaljujem pa se tudi sošolcem, staršem ter ženi Barbari, za pomoč in podporo tekom študija. Hvala!

12 PRILOGE

Priloga A: Anketa

Skupna površina gozdov:	ha
--------------------------------	----

Vaša starost: (obkrožite)

DO 30	30-50	50-65	NAD 65
-------	-------	-------	--------

Vaša izobrazba:

OSNOVNA ŠOLA	SREDNJA ŠOLA	FAKULTETA	PODIPLOMSKA
--------------	--------------	-----------	-------------

Število družinskih članov (navedite tudi status; npr: študent, upokojenec...):

Na kakšni kmetiji živite? (obkrožite)

ČISTA KMETIJA – vsi za delo sposobni člani delajo na kmetiji
MEŠANA KMETIJA – eden od aktivnih članov kmetij je zaposlen
DOPOLNILNA KMETIJA – delo na kmetiji po službi
OSTARELA KMETIJA – vsi družinski člani so starejši od 65 let
NEKMEČKA KMETIJA – noben od članov družine ne dela na kmetiji
NE ŽIVIM NA KMETIJI

Ali ste v zadnjih desetih letih izkoristili možni posek? (obkrožite)

DA	NE
----	----

Če ste na zgornje vprašanje odgovorili NEGATIVNO, navedite razloge za to. Pri vsakem vprašanju označite stopnjo strinjanja 1-5, kjer pomeni 1 – SE ZELO STRINJAM, 5 – SE NIKAKOR NE STRINJAM. (obkrožite)

V GOZDU NI POTREBNA SEČNJA	1	2	3	4	5
LESA NE POTREBUJEM	1	2	3	4	5
DENARJA NE POTREBUJEM	1	2	3	4	5
NIZKE CENE LESA	1	2	3	4	5
DRAGA SEČNJA IN SPRAVILO	1	2	3	4	5
NISEM USPOSOBLJEN (A)	1	2	3	4	5
NISEM OPREMLJEN (A)	1	2	3	4	5
POSEST JE PREMAJHNA IN RAZDROBLJENA	1	2	3	4	5
NEUREJENE MEJE	1	2	3	4	5
NEPOZNAVANJE LOKACIJE	1	2	3	4	5
PREMAJHNA AKTIVNOST JAVNE GOZD. SLUŽBE	1	2	3	4	5
NEDOSTOPEN GOZD (OTEŽENO SPRAVILO)	1	2	3	4	5
GOZD IMAM KOT REZERVO	1	2	3	4	5

Katera dela v gozdu opravljate sami ali s pomočjo družinskih članov? (obkrožite)

SEČNJA	SPRAVILO	PREVOZ LESA	IZDELAVA DRV	GOJITVENA DELA	NE OPRAVLJAM
--------	----------	-------------	--------------	----------------	--------------

Kako ste opremljeni za delo v gozdu oz. katero opremo in delovna sredstva uporabljate?

	MOTORNA ŽAGA	TRAKTOR	VITEL	ČELADA	ZAŠČITNA OBLEKA	DRUGO (kaj?)
Število						
Starost (več kosov, ločite z vejico)						

Kakšno »formalno« izobrazbo za delo v gozdu imate? (obkrožite)

TEČAJ ZA VARNOSTNO DELO MOTORNO Ž.	TEČAJ ZA VARNOSTNO DELO S TRAKTORJEM	ŠOLA ZA GOZDNE DELAVCE	NIČ OD TEGA
------------------------------------	--------------------------------------	------------------------	-------------

Les sekate za prodajo ali lastno uporabo? (obkrožite)

PRODAJA	LASTNA UPORABA	OBOJE	NE SEKAM
---------	----------------	-------	----------

Koliko lesa ste v zadnjih desetih letih povprečno posekali na leto?

m³

Vir ogrevanja vašega doma: (obkrožite, pri odgovoru oje-drva navedite delež vira)

OLJE	OLJE-DRVA	DRVA	BIOMASA	LESNI PELETI	DRUGO (kaj?)
	OLJE %, DRVA %				

Kakšen delež vam v povprečju predstavlja dohodek iz gozda v primerjavi z drugimi dohodki? (obkrožite)

0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%
-------	--------	--------	--------	---------

Prodaja lesa? (obkrožite)

PROSTORNINSKI LES (DRVA)	LESNI SORTIMENTI	ŽAGAN LES	NA PANJU	BIOMASA	DRUGO (kaj?)
--------------------------	------------------	-----------	----------	---------	--------------

Komu prodajate les? (obkrožite)

TRGOVCEM Z LESOM	GOZDARSKIM PODJETJEM NA PANJU	ŽAGALNO-PREDELOVALNIM OBRATOM	JAVNIM ALI ZASEBNIM USTANOVAM
POSAMEZNIKOM		DRUGO (komu?)	NE PRODAJAM

Dela v gozdu opravljate: (obkrožite)

SAMI	SAMI+MEDSOSEDSKA POMOČ	KORIŠČENJE USLUG GOZDARSKIH GOSPODARSKIH DRUŽB
------	------------------------	--

Kdo bi moral po vašem mnenju aktivno vzpodbujati skupno nastopanje pri proizvodnji in prodaji dobrin iz gozda, kako? (obkrožite)

LOKALNA SKUPNOST	ZAVOD ZA GOZDOVE	PORABNIKI LESA	LASTNIKI SAMI
------------------	------------------	----------------	---------------

(kako?) _____

Ali ste pripravljeni aktivno vlagati v povečanje možnosti koriščenja potenciala gozdov? (obkrožite DA ali NE, ter v kaj ste pripravljeni vlagati)

DA in sicer v:	OPREMO	ODPRTOST (ceste, vlake)	TRŽENJE	PREDELAVO LESA	DRUGO (kam?)
NE					

Poznate ekološke in socialne vloge gozda? (naštejte jih)

Ali na Vas vplivajo njihove omejitve in prisotnost?

Ali koristite subvencije namenjene gozdarstvu? (obkrožite)

DA NE

Na osnovi česa je bila pridobljena subvencija:

Vir subvencije: (lokalna skupnost, država, EU):

Ste seznanjeni z delovanjem raznih oblik združenj lastnikov gozdov? (obkrožite)

DA NE DELOMA

Bi se bili v prihodnje pripravljene včlaniti v katero od teh združenj? (obkrožite)

DA NE

Ste član kakšnega gozdarskega združenja? (obkrožite in navedite ime)

STROJNI KROŽEK	ZADRUGA	AGRARNA SKUPNOST	DRUGO	NOBENEGA

ODGOVORIJO SAMO ČLANI STROJNIH KROŽKOV

Ali znotraj vašega združenja potekajo izobraževanja in informiranja članov? (obkrožite)

DA NE

Če je odgovor na zgornje vprašanje pozitiven, navedite na kakšen način (predavanja, okrogle mize, tečaji, ...): _____

in kdo jih izvaja (vodja SK, ZGS, ...): _____

Ali skupaj nastopate na trgu lesa (obkrožite), kako (npr. licitacije lesa)?

DA NE (kako?)

Kako sami aktivno sodelujete znotraj SK, ste zadovoljni z delovanjem SK, ali predlagate kakšne izboljšave? _____

ODGOVORIJO SAMO ČLANI AGRARNIH SKUPNOSTI

Kdo v vaši agrarni skupnosti opravlja sečnjo lesa? (obkrožite in navedite približne deleže)

POSAMEZNIK %	ČLANI S SKUPINSKIM DELOM	%	GOZD. IZVAJALSKO PODJETJE	%	DRUGO (kdo?)	%
-----------------	-----------------------------	---	------------------------------	---	-----------------	---

Bi bili pripravljeni oziroma sodelujete z agrarno skupnostjo pri: (obkrožite)

sodelujem	SEČNJI	SPRAVILU	PREVOZU	GOJITVENIH DELIH	PRODAJI	GRADNJI CEST IN VLAK
bi sodeloval	SEČNJI	SPRAVILU	PREVOZU	GOJ. DELIH	PRODAJI	GRADNJI C. IN V.

Ali skupaj nastopate na trgu lesa (obkrožite), **kako** (npr. licitacije lesa)?

DA	NE	kako, kam?
----	----	------------

Kako sami aktivno sodelujete znotraj AS, ste zadovoljni z delovanjem AS, ali predlagate kakšne izboljšave? _____

ODGOVARJAJO SAMO ČLANI ZADRUG

Kako ste vključeni v delo zadruga?

Kakšne so vaše koristi od članstva? _____

Kako ste zadovoljni z delovanjem zadruga in vaši predlogi za izboljšanje delovanja?

Priloga B: Vodeni pogovori

STROJNI KROŽEK GORJAN

- Kdaj je bil ustanovljen vaš krožek?
- Na kakšen način je bil ustanovljen in kdo je bil pobudnik?
- Ali po vašem mnenju kmetje dovolj zaupajo strojnemu krožku in so dovolj podučeni o delovanju le tega?
- Koliko članov šteje in kakšna je vaša opremljenost z delovnimi sredstvi?
- Katera dela opravljate (sečnja spravilo, gradnja in vzdrževanje gozdnih cest in vlak)?
- Katero delo največkrat opravljate?
- Opravljate dela samo na zasebnih posestih ali tudi na državnih oz. občinskih?
- Kako ste organizirani pri izvajanju posameznih del (posamič, v manjših skupinah, večjih skupinah; navedite vrsto dela)?
- Kako je s plačilom izvajalcem gozdarskih del znotraj strojnega krožka (način plačila, višina plačil, obdavčitev, dohodnina)?
- Ali se poslužujete najemanja izvajalcev gozd. del tudi zunaj strojnega krožka?
- Ali skupaj nastopate na trgu lesa, kako (npr. licitacije lesa)?
- V kakšni obliki prodajate les (prostorninski les, lesni sortimenti, žagan les, lesni sekanci)?
- Imate stroje za izdelavo lesnih sekancev oz. se poslužujete izdelave lesnih sekancev s strani zunanjega izvajalca?
- Ali znotraj vašega združenja potekajo izobraževanja in informiranja članov? Navedite na kakšen način (predavanja, okrogle mize, tečaji,...) in vsebino izobraževanja (npr. varnost pri delu)?
- Ali ste člani zveze združenj za medsosedsko pomoč?
- Kakšno je vaše sodelovanje z njo, ste zadovoljni, kaj vam nudijo in na kakšen način?
- Ima SK tudi kakšne zunanje vire financiranja (subvencije) s strani države, EU?

- Kako sami aktivno sodelujete znotraj SK, ste zadovoljni z delovanjem (učinkovitostjo) SK, ali predlagate kakšne izboljšave (znotraj SK, z strani države, ZGS-ja, KGZ-ja)?
- Vaši načrti za naprej?

AGRARNA SKUPNOST STRŽIŠČE - KAL

- Kdaj in kako je bila ustanovljena vaša vaška skupnost?
- Kakšna je zakonska podlaga za delovanje vaške skupnosti?
- Kdo v vaši vaški skupnosti opravlja sečnjo in kako se porazdeli denar od prodanega lesa znotraj skupnosti?
- Katera gozdarska dela se poleg sečnje še opravljajo ter kdo pri njih sodeluje?
- Ali se ves les proda (navedite tudi v kakšni obliki), ali se ga porabi tudi znotraj skupnosti (za katere stvari)?
- Ali skupaj nastopate na trgu lesa, kako (npr. licitacija)?
- Ste zadovoljni z delovanjem vaške skupnosti, kakšne načrte imate za naprej?

GOZDARSKI GOSPODARSKI DRUŽBI (SGG, MMG)

- Kdaj je bilo ustanovljeno vaše podjetje?
- Kako je vaše podjetje organizirano?
- Kolikšno je število zaposlenih ter njihova izobrazba oz. strokovna usposobljenost?
- Kakšna je vaša opremljenost z delovnimi sredstvi (število traktorjev, kamionov...) in usposobljenost kadra za delo z le temi?
- Navedite dejavnosti oz. vrste storitev, ki jih opravljate (pri prodaji navedite kaj prodajate ter tudi njihov tržni delež v procentih, pri storitvah, ki jih nudite navedite vrsto ter pogostost opravljanja)?
- Koliko lesa letno posekate?
- Kje sekate (območje, ki ga pokrivata ter delež sečenj v zasebnih, Državnih, občinskih gozdovih)?

- Kako se spoprijemate s težavo odprtosti gozdov, težkih terenov (oprema, kader) in ali je gospodarjenje na takšnih terenih rentabilno?
- Se poslužujete najemanja tudi zunanjih pogodbenih izvajalcev?
- V kolikšni meri se lastniki poslužujejo vaših izvajalskih storitev (zadovoljivi, nezadovoljivi -vzroki za to)?
- Kam (doma, v tujino) in v kakšni obliki prodajate les?
- Koliko posekanega lesa ostane v občini in koliko ga prodate izven občine?
- Kako je z dodano vrednostjo lesa? Je izkupiček lesa optimalen glede na dano kakovost? Kako ocenjujete naslednje možnosti prodaje lesa (okrogel, prostorninski...)?
- Kakšna je vaša strategija glede izdelave in uporabe biomase?
- Načrti za prihodnost, kje vidite vaše rezerve?

OBČINA TOLMIN

- Pomen gozda in gozdarstva v občini Tolmin (splošno)?
- Kakšno je vaše sodelovanje (če to obstaja) s službami, ki so zadolžene za področje gozdarstva (ZGS, KGZS)?
- Ali ima občina izdelan in zapisan program (strategijo) razvoja gozdarstva in lesnopredelovalne dejavnosti v občini (npr.: kako dati lesu dodano vrednost)?
- Ali ima občina izdelan program, kako vzpodbujati lastnike gozdov za aktivnejše gospodarjenje v gozdovih (predavanja, okrogle mize, subvencije)?
- Mi lahko postrežete s podatki o vseh registriranih gozdarskih podjetjih in lesnopredelovalnih obratov v občini Tolmin?
- Ali obstajajo olajšave (subvencije) s strani občine, za vzpodbujanje gozdarske dejavnosti in lesno obdelovalne ter predelovalne industrije?
- Kako občina vzpodbuja uporabo lesne biomase za ogrevanje javnih, gospodarskih in zasebnih objektov, ter kakšni so načrti za prihodnost?
- Kolikšen je delež gozdarstva in lesnopredelovalnih obratov v BDP občine?
- Kakšna je vizija razvoja gozdarstva in z njo povezane obdelave in predelave lesa v prihodnje?

- Ali ima gozd in gozdarstvo v Občini poleg proizvodnje vloge tudi druge pomene in po vašem katere?
- Kako sodelujete z različnimi kategorijami (velikost, socialni status) lastnikov gozdov in Vaši predlogi za ev. izboljšanje sodelovanja?
- Ali je po Vašem smiselna povezava subjektov na področju gojenja, pridobivanja, logistike, predelave in rabe lesa . Če je odgovor da ali je to na Vašem območju?

ZGS (REVIRNI GOZDAR)

- Ali lastniki gozdov izkoriščajo možni posek?
- Kateri so po vašem mnenju razlogi, da se ne poseka toliko lesa kot bi se ga lahko (nizke cene lesa, nedostopnost terenov, nevednost, neusposobljenost lastnikov)? Lahko poveste, kaj več o vsakem naštetem razlogu?
- Kakšen je odziv lastnikov na dejavnosti, ki jih organizira ZGS (tečajji za gozdno tehniko, delavnice za gojenje in varstvo gozdov)?
- V kolikšni meri lastniki vlagajo v svoje gozdove (gojitvena dela) in s tem izboljšujejo kvaliteto lesa, ali pri tem koristijo subvencije, ki so jim na voljo?
- Kakšno je medsebojno sodelovanje lastnikov (npr.pri izgradnji nove gozdne prometnice)?
- Ali lastniki pretežno sami pridobivajo les, ali se pri tem poslužujejo tudi uslug strojnih krožkov in gozdarskih izvajalskih podjetij?
- Ali posekani les, ki ga lastnik proda, dosega optimalno vrednost glede na kakovost lesa?
- Vaši predlogi kako bi lastnike bolj zainteresirali za delo v gozdu in kako bi dali dodano vrednost lesu?
- Ali ima JGS (ZGS) strategijo pospeševanja intenzivnosti gospodarjenja z zasebno posestjo – poudarek na majhni posesti? Če je odgovor DA, kakšna je ta strategija?
- Kako Vaša služba vzpodbuja združevanje (različne oblike) lastnikov gozdov?
- Ali je po Vašem smiselna povezava subjektov na področju gojenja, pridobivanja, logistike in rabe lesa,če je odgovor da ali je to na Vašem območju?